

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Ústav pedagogiky a sociálních studií

Diplomová práce

BcA. Helena Kolníková

Výtvarné volnočasové aktivity dětí v současné době

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literatury.

V Olomouci dne 18. 6. 2022

.....

BcA. Helena Kolníková

Poděkování:

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucímu práce doc. Mgr. Štefanu Chudému, Ph.D., za vstřícný přístup a odborné vedení a rady, které mi během práce poskytnul, a také za čas, který mi věnoval ke konzultacím. Dále bych chtěla poděkovat všem, kteří přispěli ke vzniku mé diplomové práce, a velké poděkování patří i mé rodině za trpělivost a podporu během studia a při psaní diplomové práce.

Obsah

Úvod.....	6
1 Volný čas.....	9
1.1 Vymezení pojmu	9
1.2 Funkce volného času	10
1.3 Faktory ovlivňující trávení volného času	12
1.4 Pedagog volného času	14
1.5 Pedagogika volného času a výtvarná výchova	15
2 Zájmová činnost.....	17
2.1 Vývoj zájmového zaměření	17
2.1.1 Zájmové činnosti.....	19
2.2 Zájmy.....	21
2.3 Motivace	21
2.4 Tvořivost.....	22
2.4.1 Výtvarné nadání	24
3 Výtvarné umění	25
3.1 Výtvarná výchova ve volném čase	25
3.1.1 Domy dětí a mládeže	26
3.1.2 Vliv pandemie covid-19 na DDM	28
3.1.3 Základní umělecké školy	28
3.1.4 Distanční výuka na ZUŠ.....	29
4 Nabídka výtvarných volnočasových aktivit na Zlínsku	30
4.1 Charakteristika města Uherský Brod.....	31
4.2 DDM Uherský Brod	31
4.2.1 Nabídka zájmových kroužků	32
4.2.2 Nabídka kroužků s výtvarným zaměřením	33
4.3 Charakteristika města Zlín.....	34
4.4 DDM Astra Zlín	35
4.4.1 Nabídka zájmových kroužků	36
4.4.2 Nabídka kroužků s výtvarným zaměřením	38
4.5 Shrnutí teoretické části	39

5	Výzkumná část.....	42
5.1	Dosavadní stav zkoumání.....	42
5.2	Výzkumné cíle.....	44
5.3	Formulace hypotéz	44
5.4	Výzkumná metoda.....	45
5.5	Výzkumný soubor	46
6	Zjištěná data.....	46
6.1	Základní popis souboru – dotazník 1.....	46
6.2	Základní popis souboru – dotazník 2.....	63
7	Vyhodnocení hypotéz	67
7.1	Hypotéza 1.....	67
7.2	Hypotéza 2.....	67
7.3	Hypotéza 3.....	69
8	Shrnutí výsledků výzkumu	70
9	Závěr.....	73
	Seznam použitých zkratk.....	74
	Seznam obrázků a grafů	75
	Seznam tabulek.....	76
	Seznam použité literatury a pramenů	77
	Anotace	81

Úvod

Doba, ve které žijeme, je charakterizována téměř neomezenými možnostmi trávení volného času. Dá se říct, že žijeme v jedné z nejlepších dob v historii lidstva, neboť nám přináší relativně velkou svobodu a možnosti rozhodování o své vlastní budoucnosti. Stále více je patrná potřeba individuálního rozvoje osobnosti s důrazem na rozvoj kreativity a vlastních schopností a dovedností. Děti si mohou volit kroužky buďto ve škole, anebo si mohou vybrat různorodé zájmové aktivity ve střediscích volného času a umělecky založené duše pak mohou navštěvovat základní umělecké školy.

Jako téma své diplomové práce jsem si zvolila problematiku výtvarných volnočasových aktivit dětí v dnešní době. Umění provází člověka po celý život a již odpradáвна má pro lidstvo velký význam. Již v předškolním věku, kdy dítě dostane do ruky pastelku, se ihned pokouší o svou první „uměleckou“ tvorbu. V následujících letech děti navštěvují ve škole hodiny výtvarné a hudební výchovy, kde získávají své první zkušenosti s uměním a svoje představy a fantazie mohou realizovat prostřednictvím výtvarné či hudební výchovy.

Motivací k výběru tohoto tématu je mé vlastní umělecké zaměření, a ráda bych proto prozkoumala nabídky výtvarných volnočasových aktivit v okolí mého bydliště. Cílem této práce je zjistit, jaký je o výtvarné kroužky zájem, jestli jich je k dispozici dostatek a rovněž důvody, proč děti výtvarné kroužky navštěvují. Na základě těchto informací bych ráda načerpala inspiraci do budoucna pro případné založení nových kroužků.

Tato diplomová práce je rozdělena na dvě části, a sice teoretickou a praktickou. V teoretické části jsou shrnuty základní informace týkající se dané problematiky a je složena ze čtyř hlavních kapitol. První kapitola je zaměřena na volný čas, jeho funkce a činitele ovlivňující volný čas. Další kapitola se zabývá zájmovou činností, přičemž jsou zde vysvětleny pojmy, jako je motivace, kreativita či nadání. Pozornost je tu věnována také vývoji zájmového zaměření v jednotlivých obdobích života dítěte. Kapitola výtvarné umění nabízí vhled do problematiky

výtvarné výchovy ve volném čase a zároveň popisuje možnosti volnočasového výtvarného vyžití dětí. Poslední kapitola má za cíl analyzovat nabídku ve vybraných městech, zabývá se středisky volného času a popisuje nabídku výtvarných kroužků ve vybraných zařízeních.

V druhé, praktické části práce je cílem zjistit, co děti vlastně vede k volbě daných aktivit a jaký je o tyto aktivity zájem. V této části je popsáno, jakým způsobem je výzkum realizován, a taktéž je zde charakterizován výzkumný vzorek. Ke sběru dat je použita metoda dotazování, technika dotazníku. Dotazníkové šetření je realizováno mezi dětmi a lektory výtvarných kroužků (DDM Uherský Brod a DDM Astra Zlín). Dotazníkové šetření má za rovněž cíl zjistit následky pandemie onemocnění covid-19, se kterou jsme se všichni potýkali posledních pár let. Právě na tuto problematiku je zaměřen dotazník pro lektory výtvarných aktivit. V samostatné kapitole jsou pak uvedeny výsledky výzkumu, které jsou následně shrnuty, a rovněž jsou zde k dispozici odpovědi na výzkumné otázky.

Cíl práce:

Cílem této práce je analyzovat, zda je nabídka volnočasových výtvarných aktivit v daných městech dostatečná. Motivací při výběru tématu je vlastní zájem o výtvarné činnosti a zároveň touha po odhalení současného stavu náplně volného času dětí.

V praktické části je realizováno výzkumné šetření, jehož cílem je zjistit rozdíly mezi nabídkou volnočasových aktivit v různých městech, dále je kladen důraz na to, jaký je u dětí v dnešní době zájem o výtvarné aktivity a jak moc jsou děti ve výběru kroužků ovlivněny rodiči.

Další linií výzkumu je zjištění, zda měla pandemie onemocnění covid-19 vliv na výtvarné aktivity dětí a jestli se nějak proměnila výuka ve vybraných volnočasových střediscích po pandemii.

Teoretická část diplomové práce je zpracována metodou analýzy textových dat a v praktické části je zvolen kvantitativní postup výzkumu. Ke sběru dat je využita metoda dotazování, tj. dotazník

I TEORETICKÁ ČÁST

1 Volný čas

V této kapitole se budeme věnovat definici volného času a budeme se zabývat jeho funkcemi a faktory, které ovlivňují způsob jeho trávení. Následně si uvedeme, jak jednotliví autoři definují volný čas, a podrobněji se podíváme na volný čas u dětí, což je důležité hlavně z důvodu lepší představy o tom, co děti ve volném čase dělají a jak a s kým svůj volný čas tráví.

1.1 Vymezení pojmu

Pod pojmem volný čas si můžeme představovat mnohé. Vymezit pojem volný čas se pokusila již celá řada autorů. Volný čas může být definován jako „doba, která člověku umožňuje svobodnou volbu činností“. V ideálním případě bychom měli volný čas využívat k činnostem, které nám dělají radost, a máme je rádi. Jsou to činnosti, které vykonáváme dobrovolně, z vlastní vůle. Také sem spadají činnosti, u kterých si odpočineme a pobavíme se, nebo také činnosti, při nichž můžeme rozvíjet svou osobnost.¹

Volný čas se dá také brát jako doba, která nám zbude po splnění potřeb a povinností, jako je jídlo, spánek a základní hygiena. Dále sem spadá starost o děti a o domácnost a v neposlední řadě také cesta do a z práce. Do volného času patří také sebevytvářející a seburčující činnosti, kam spadá odpočinek, zábava, zvýšení kvalifikace, rozvoj zájmů a účast na veřejném životě.²

Podobně volný čas definují i další autoři a dále uvádí, že by měl člověk věnovat volný čas aktivitám, které ho baví a ve kterých se může seberealizovat. Pávková a kol. volný čas definují jako opak doby nutné práce a povinností, kdy si svobodně vybíráme činnosti, které nám přinášejí pocit uspokojení. Jsou to činnosti zájmového vzdělávání, odpočinek, zábava a společensky prospěšná činnost.³

¹ HÁJEK, Bedřich. *Děti, vedoucí, volný čas*. Praha: Institut dětí a mládeže MŠMT, 2004. ISBN 80-86784-06-1. Str. 28.

² HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262. Str. 10–11.

³ PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-295-5. Str. 13.

V dnešní době se možnosti seberealizace vytvářejí především tím, že je dítěti umožněno dobrovolné rozhodování a větší míra svobody. Do volnočasových aktivit velmi snadno pronikají vlivy a důsledky vývoje života mladých lidí, což vede ke kvantitativním a kvalitativním proměnám způsobu trávení volného času. Volný čas však může také umožňovat či vyvolávat nicnedělání, nudu nebo nežádoucí jednání. Vzhledem k nárůstu volného času se stává nuda velkým problémem dnešní společnosti.⁴

Pozitivní vyústění není ve volnočasových aktivitách předem dáno, avšak každý případný úspěch může velkou měrou přispět k rozvoji osobnosti dítěte. V dnešní době je kladen důraz na to, aby se děti a mladí lidé naučili svůj volný čas využívat plnohodnotně a smysluplně.⁵

1.2 Funkce volného času

Na funkce volného času pohlížejí různí autoři odlišně a rozlišují je podle mnoha kritérií. Narážíme zde na rozdílné pohledy a větší množství definic funkcí volného času. Z obecného hlediska je jev volného času posuzován podle funkce společenské a funkce volného času významného pro člověka. Zároveň se funkce mění i v průběhu našeho života.

Autorka Knotová funkce volného času posuzuje ve dvou rovinách, a sice jako funkce společenské a funkce významné pro člověka. Poukazuje na prolínání realistických, skeptických a optimistických přístupů k možnostem volného času.⁶

Vymezení funkce výchovně-vzdělávací se věnuje Pávková a kol. Tato funkce spočívá v záměrném a cílevědomém formování osobnosti jedinců. Funkce zdravotní pak spočívá v podpoře zdravého tělesného, duševního a sociálního vývoje a funkce sociální v navazování sociálních vztahů, péči o děti a bezpečnosti.⁷

⁴ HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5. Str. 12.

⁵ Tamtéž, str. 13.

⁶ KNOTOVÁ, Dana. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido, 2011. ISBN 978-80-7315-223-9. Str. 32.

⁷ HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0030. Str. 72–74.

Německý pedagog Horst W. Opaschowski komplexně vymezil funkce a možnosti volného času následovně, a to za použití výrazu volnočasové potřeby:

- uvolnění a zotavení neboli rekreace,
- odstraňování zklamání či frustrací čili kompenzace,
- hledání smyslu života, tedy kontemplace,
- navazování sociálních kontaktů a celkově komunikace,
- účast na rozvoji a vývoji společnosti neboli participace,
- „vrůstání“ do společnosti, stabilizace života rodiny čili integrace,
- rozvoj, ať už kulturní či rozvoj tvořivosti neboli enkulturace.⁸

Funkce volného času se měnila spolu s nárůstem volného času, který byl dán společenskými a ekonomickými změnami ve společnosti. Existuje celá řada postojů a je patrné, že pro hodnocení volného času neexistuje jednotné kritérium.

⁸ HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5. Str. 14–15.

1.3 Faktory ovlivňující trávení volného času

Volný čas je dobou, kdy člověk může svobodně rozhodovat, co chce dělat a čemu bude věnovat svůj čas a energii. Je to doba, kdy není vázán povinnostmi vůči sobě ani druhým. Jedním z hlavních požadavků náplně volného času je dobrovolnost, která vychází z podstaty volného času jakožto doby svobodné volby činností. Způsob trávení volného času závisí na mnoha faktorech, které jsou zpravidla určovány životním stylem daného jedince.

Na volný čas mají obrovský vliv sociokulturní činitelé, kterým je vystaven každý jedinec. Spadají sem rodina, škola, normy a vzorce daného prostředí nebo skupina lidí, se kterou se jedinec stýká. Zároveň je jedinec spolu s vnějšími činiteli ovlivněn i sám sebou. Vnitřními činiteli, které ovlivňují vývoj jedince, jsou vlastní aktivita, úsilí či snaha.

U dětí je obrovským faktorem, který má vliv na volný čas, jeho rodina, jež je elementární sociální skupinou a prvotním prostředím volnočasového života dítěte. Pro dítě je právě rodina prvopočátkem výchovy a vzdělávání, podílí se na formování jeho osobnosti, buduje jeho základy hodnotových orientací a vytváří pro něj finanční a hmotné podmínky. Dle Hofbauera by měla rodina dítěti vytvářet vhodné podmínky pro trávení volného času a měla by jej zapojit do plánování a prožívání volného času. Rodiče by se měli snažit o maximalizaci dětského potenciálu, snažit se mu pomoci stanovit cíle, které jsou jemu samotnému přiměřené, a podporovat jeho zájmy a vůli učit se čemukoliv novému. V rodinném prostředí by dítě mělo mít prostor pro to, aby se věnovalo tomu, co ho baví a naplňuje ho, ale zároveň by zde měl fungovat i jistý řád. Rodiče by především měli o volný čas dítěte jevit zájem. Měli by se zajímat o to, zda jejich potomek svůj čas využívá smysluplně a ze svého dobrovolného rozhodnutí. Někdy se však můžeme setkat i s protikladem, jímž je řízené rozhodování o trávení volného času dítěte nebo vymyšlení nadměrného množství volnočasových aktivit.⁹

Ve způsobu trávení volného času jsou velké rozdíly mezi pohlavími. Obecně lze říct, že muži se ve volném čase věnují častěji sportu, cvičení či pobytu venku, údržbě domu či auta, jsou flexibilnější a jsou schopni pro své zaměstnání obětovat

⁹ HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5. Str. 16–23.

více ze svého volného času. Ženy se zase více soustředí na péči o rodinu, starají se o většinu domácích prací, častěji navštěvují kulturní akce, divadla, knihovny, a jsou obecně více zaměřeny na emocionální aktivity než na ty racionální. Dále se práce věnuje tomu, že pasivní nečinnost, hraní her či sledování televize je tím nižší, čím má člověk vyšší vzdělání. Čím jsou totiž lidé více vzdělaní, tím více chápou nutnost osobního rozvoje, mají vyspělejší potřeby a také více zájmů, jako je sport, kultura, trávení času v přírodě a seberozvoj či četba.¹⁰

Jak bylo již zmíněno výše, dobrovolná účast na volnočasových aktivitách je u dětí obzvlášť důležitá. Rodič by měl mít k dětem individuální přístup a v ideálním případě by měl být při volbě volnočasových aktivit jejich průvodcem a pomocníkem. Kolem 17. roku věku jsou mladí lidé nejaktivnější co do množství volnočasových aktivit. Četnost volnočasových aktivit pak výrazně klesá v závislosti na přibývajících povinnostech, ať už pracovních, nebo rodinných. Zejména v dětství mají na trávení volného času významný vliv zažitá žebříčka hodnot a vzory chování. Prožívání volného času dále záleží také na typu osobnosti, způsobu výchovy (rodinné, školní, mimoškolní), společenském prostředí či kulturních tradicích.¹¹

V dnešní době, jsme víc než kdy jindy, ovlivňováni výběrem volnočasových aktivit hlavně masmédií a moderními komunikačními nástroji. Obzvláště děti a mládež jsou snadno ovlivnitelní skrze sociální sítě. Vliv na ně mají tzv. influenceři, kteří svým působením na sociálních sítích, ovlivňují zejména děti a mladé lidi. Ti tráví na internetu spoustu času, tyto influencers sledují, berou je za své vzory, a snaží se je často napodobovat a trávit svůj volný čas podobně, jako oni.

Vzhledem k volnému času můžeme limitující faktory osobnosti rozdělit do několika oblastí, jako je např.:

- **Věk** – nejvíce se náplň volného času mění s věkem. Dítě v předškolním věku nerozlišuje mezi hrou a prací. Aktivity jsou rozděleny mezi bdění a spánek. Význam volného času postupně nabývá na důležitosti v souvislosti s dospíváním a vyhraňováním zájmů.

¹⁰ ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-551-6. Str. 41.

¹¹ Tamtéž, str. 37.

- **Pohlaví** – pohlaví je velice důležitým faktorem ve způsobu trávení volného času. Dříve platilo, že péče o domácnost a rodinu byla výhradně záležitostí žen, kdy ženy po návratu z práce čekala tzv. druhá směna neboli péče o domácnost a rodinu. Dnes jsou tyto rozdíly v péči o domácnost postupně stírány a stále více mužů se do domácích prací a do péče o děti zapojuje také.
- **Fyzická kondice a zdravotní stav** – jsou hlavní limitující faktory ve způsobu, možnostech a výběru volnočasových aktivit.
- **Psychická kondice** – je dána mírou inteligence, temperamentovou výbavou a stupněm aktivity a energetičností. Spolu s fyzickou výbavou rozhoduje o způsobu životního stylu.¹²

1.4 Pedagog volného času

V době mimo vyučování a co se týče oblasti výchovy ve volném čase se uplatňují zejména dvě profese – vychovatel a pedagog volného času. Zákon o pedagogických pracovnících č.563/2004 Sb. stanovuje legislativní rámec na požadovanou odbornou kvalifikaci pro vychovatele v §16 a pedagoga volného času v § 17.

Pedagog volného času společně s vychovatelem vykonává přímou výchovně-vzdělávací činnost a řadí se tak na pozici pedagogického pracovníka. Obě pozice mají společné rysy, ale každá má také jistá specifika. Výchovné působení těchto profesí probíhá z větší části ve volném čase vychovávaných. Vychovatel je pracovník školských zařízení, zařízení sociální péče či zařízení pro ochrannou a ústavní výchovu. S vychovatelem se můžeme setkat v některých zařízeních pro zájmové vzdělávání, jako jsou školní družiny či kluby, a také v ubytovacích zařízeních. Oproti tomu pedagog volného času nachází uplatnění ve spoustě neškolských zařízení, jako jsou např. sociální, rekreační či kulturní zařízení. Nejčastěji se s ním však potkáme ve střediscích volného času, jako jsou domy dětí a mládeže a stanice zájmových činností.

¹² ŠMAHEL, Ivan. *Osobnost a volný čas. In Teoretické základy výchovy ve volném čase*. SPOUSTA, V. et al. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1007-X. Str. 48–51.

V širším slova smyslu můžeme říci, že pedagogem volného času je každý, kdo výchovně působí v oblasti volného času a nabízí lidem smysluplné a obohacující aktivity, prostřednictvím kterých se rozvíjí a formuje osobnost člověka.

Pedagog volného času by měl být vybaven určitými osobnostními rysy, znalostmi a dovednostmi důležitými pro výkon své profese. U této profese jsou především důležité komunikativní a sociální dovednosti, kam spadá schopnost chválit, naslouchat a být empatický. Pedagog volného času by měl také vědět, jak povzbudit, ale také by měl být schopný konstruktivně kritizovat a měl by dokázat zvládat s nadhledem problémy a konflikty. Jeho povaha by měla být přátelská a měl by vyzařovat přirozenou neformální autoritu, která je obzvláště u dětí potřeba. Dále je žádoucí, aby u dětí zvládl rozpoznat, na co mají talent a nadání, a snažil se je v tomto smyslu co nejlépe rozvíjet. V neposlední řadě je totiž důležitá i schopnost umět někoho nadchnout a motivovat, ať už děti, či dospělé, podnítit jedince k aktivitě a probudit v něm iniciativu.

Stát se dobrým pedagogem volného času vyžaduje úsilí, touhu se sebevzdělávat, jít s dobou a snahu o prohloubení již nabytých profesních zkušeností. Různá zařízení však mají na pedagoga volného času různé požadavky. Některé instituce požadují co nejuniverzálnější zaměření a tím pádem může pedagog nabízet různou škálu aktivit, jinde je zase kladen důraz na takového pedagoga, který má specializaci pouze na jednu konkrétní oblast, již se bude věnovat.

1.5 Pedagogika volného času a výtvarná výchova

Dle popisu Průchy se pedagogika volného času zabývá trávením volného času dětí, mládeže a také dospělých. Jak už bylo řečeno výše, do volného času spadá nejen zábava, ale i čas na odpočinek, čas, který věnujeme sebevzdělávání či seberozvoji, a v neposlední řadě také zájmové činnosti dle vlastního výběru. V pedagogice volného času jde o rozvoj a zdokonalení individuálních zájmů, vede jedince k užitečnému využívání svého volného času a následnému pocitu satisfakce a seberealizace.¹³

¹³ PRŮCHA, Jan. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-567-7. str. 92-93.

Ve výtvarné výchově jde o celkový proces, který je sám o sobě hodnotný a žádoucí. Pokud zhmotníme svoji představu, dáme jí určitou podobu či tvar, může se stát právě tohle nezapomenutelným zážitkem. Tím se potvrzuje, že není důležité jen pochopit smysl hotových děl a umět je uchopit, ale je potřeba se na věci dívat z více stran. Výtvarné umění je tedy prostředek komunikace, jehož prostřednictvím můžeme promlouvat s lidmi po celém světě a navazuje a propojuje vztah ke světu.¹⁴

Výtvarná výchova spadá pod estetickou výchovu, což naprosto přirozeně navazuje na lidské potřeby tvořit a projevovat se. Pokud chceme hledat návaznost mezi výtvarnou výchovou a výchovnými obory, měli bychom začít u prožitku. Prožitek a motivace je jedním z počátečních prvků metodiky a ve výsledku výtvarné práce je to hlavní prostředek. Zážitková sféra lidského života je spjatá převážně s činností ve výtvarné výchově.¹⁵

¹⁴ UŽDIL, Jaromír. *Výtvarná výchova v předškolním věku*. vyd. Praha: SPN, 1983. Učebnice pro střední školy, str. 7–8.

¹⁵ Tamtéž, str. 11.

2 Zájmová činnost

Cílovou skupinou, ve výchovném zhodnocení volného času, jsou především děti a mládež. Již v předškolním věku se začínají děti věnovat zájmovým činnostem. Do zájmové činnosti patří mimo standardní školní výuku aktivity zaměřené na uspokojování a rozvíjení individuálních potřeb dětí. V úvodu této kapitoly si představíme definice dětí školního věku a následně se budeme věnovat vývoji zájmového zaměření v jednotlivých obdobích vývoje dítěte. Děti v předškolním věku (3–6 let) ještě nemají vyhraněné zájmy, většina aktivit je krátkodobých a nahodilých, spektrum zájmů je širší a převládá zde hra. Školní věk je určen zákonnými předpisy. Začíná v šestém až sedmém roce života dítěte a končí ve čtrnácti až patnácti letech. V různých publikacích můžeme nalézt mnoho dělení, jako např. mladší školní věk, střední školní věk, starší školní věk a adolescence. V této práci však bude dostačující dělení na mladší a starší školní věk.

2.1 Vývoj zájmového zaměření

Během svého vývoje prochází každý jedinec jednotlivými obdobími, která jsou ovlivněna řadou činitelů, jež se navzájem doplňují a navazují na sebe. Patří mezi ně výchova, prostředí, v němž se jedinec vyskytuje, vrozené předpoklady pro tu či onu činnost, aktivita, snaha se něčemu věnovat a jednotlivé individuální vlastnosti.¹⁶

Mladší školní věk začíná v okamžiku, jakmile dítě nastoupí do školy, což bývá obvykle ve věku 6 až 7 let dítěte. Toto období nazýváme obdobím latence neboli klidu, protože se u dítěte zpomaluje růst, zdokonaluje se činnost svalů a kloubů, organismus je posilován a narůstá hmotnost mozku. Dítě v tomto věku se rychleji a koordinovaněji pohybuje. Na základě těchto dovedností mají děti větší zájem o pohybové aktivity a začínají mít také větší radost z pohybu. Kolem 10. až 11. roku dítěte se jejich pozornost zaměřuje na hlubší poznávání předmětů a jevů. Již v tomto věku je vnímání u dětí naprosto stejné jako u dospělého jedince.

¹⁶ HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. Vyd. 2., Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262. Str. 83.

Mateřský jazyk je ovládán automaticky, vyskytují se pouze individuální rozdíly ve slovní zásobě, skladbě řeči či specifika ve výslovnosti. Vliv na tyto rozdíly má zejména rodina a také prostředí, ve kterém se dítě pohybuje.

Emocionální vývoj a socializace jedince jsou totiž v tomto období velmi důležité, a to nejen pro volný čas. Na spokojenost a úspěšnost dítěte v životě má obrovský vliv emocionální stránka. V tomto věku je dítě schopno rozeznávat a chápat různou škálu citů. Vyšší city, jako jsou sociální, etické, estetické či intelektové, se rozvíjí právě v tomto období. Morální vývoj je ovlivněn výchovnými postupy. Důležité je, jak jedinec vnímá sám sebe neboli jeho sebepojetí, a to především kladné hodnocení sebe sama, což je zásadní pro utváření vlastní identity, a má to rovněž za následek stav duševního a celkového zdraví.¹⁷

V tomto věku je jednou z hlavních činností učení se a z předchozích období nadále přetrvává i hra či počátky zájmů. Dítě by si mělo vyzkoušet více aktivit, které mají ale většinou jen přechodný charakter, neboť vyhranění zájmů probíhá až časem. Jedinec získává širší spektrum zájmů, ale převládá také typická nestálost. Díky různým činnostem se v tomto období rozvíjí schopnosti a můžeme pozorovat prvotní nadání v oblasti výtvarné či hudební. Zájmy a potřeby dětí jsou v tomto věku hlavním motivem jednání.¹⁸

Starší školní věk (11–15 let) se dá označit jako první fáze dospívání, čímž je starší školní věk typický. Začíná okolo 11. roku dítěte a končí kolem 15 let. Žák v tomto věku navštěvuje 2. stupeň základní školy. V tomto období je typické hledání sebe sama a formování osobnosti. Vyznačuje se rychlým růstem a viditelnými sekundárními pohlavními znaky, které spadají do hlavních biologických změn v tomto období. Kapacita mozku, srdce a plic se zvyšuje a mění se funkce žláz s vnitřní sekrecí. V období puberty se dokončuje vývoj centrální nervové soustavy, a jsou proto patrné změny v myšlení. Jedinec v tomto věku přemýšlí o budoucnosti a o věcech, které si nelze názorně představit. V tomto věku je specifická emoční labilita, velmi často jedinec zažívá pocity méněcennosti a má

¹⁷ SCHÄNZEL, Heike a Neil CARR, ed. *Children, families and leisure*. London: Routledge, Taylor & Francis Group, 2017, ix, 250 s. ISBN 978-1-138-30922-7. Str. 98.

¹⁸ ŠIMÍČKOVÁ ČÍŽKOVÁ, J. *Přehled vývojové psychologie*. 2. nezměn. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0629-2. Str. 58.

pocit, že jej nikdo nechápe, a proto často uniká do světa představ a fantazie. Více než na hodnoty rodiny dá jedinec v tomto věku na normy svých vrstevníků, protože postavení ve vrstevnické skupině je pro něj mnohem důležitější. Tento věk je charakteristický změnami ve struktuře zájmů, které si jedinec vybírá podle vlastního uvážení a bývají mnohem trvalejšího a hlubšího charakteru. Po 13. roce věku dítěte nabývají zájmy konkrétnější podoby, což může u některých jedinců vést až k celoživotnímu zájmu a může to být rovněž důležitý faktor při volbě povolání v pozdějším věku. V tomto období je jedinec ovlivněn aktuální náladou, sebevědomím a svými schopnostmi, ale také úspěchy a neúspěchy. V zájmech je patrná cílevědomost, vytrvalost a také rozvážnost. Silnou motivaci v tomto období představují vyhraněné zájmy, ideály a životní plány. Jedinec si své cíle promýšlí do budoucna a při rozhodování dá na rozumové argumenty.¹⁹

Od 20. roku věku potom nastává **období dospělosti**. Zájmy jsou již stálejší v návaznosti na zralost osobnosti. Společně s věkem jedince tedy roste i jeho propracovanost a stabilita zájmové orientace. Jedinec je ze začátku orientován na obecnější zájmové zaměření, což se postupně mění v konkrétnější dílčí specializaci, a to vlivem větší uvědomělosti při výběru zájmů. Čím pestřejší spektrum volnočasových aktivit člověk má, tím více to prospívá k rozvoji jeho osobnosti, avšak aktivity by měly být vždy prováděny dobrovolně a v souladu se zájmy a schopnostmi jedince.²⁰

2.1.1 Zájmové činnosti

Zájmové činnosti mají mezi volnočasovými aktivitami důležité postavení, neboť si při nich realizujeme a rozvíjíme naše zájmy. Díky zájmovým činnostem se můžeme seberealizovat v oblastech, které nás zajímají či lákají. Při dané činnosti následně nabýváme nové poznatky, které můžeme uplatnit v životě, ale také poznáváme své limity a určujeme si hranice. Zájmové činnosti by měly být nedílnou součástí života každého člověka. Prolínají se s funkcemi volného času a plní tak své

¹⁹ ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Přehled vývojové psychologie*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-2141-4. Str. 76.

²⁰ Tamtéž, str. 78.

specifické úlohy.²¹

Jiřina Pávková uvádí, že zájmová činnost je cokoliv, při čem rozvíjíme své zájmy, schopnosti a cílevědomě uspokojujeme vlastní potřeby. Jako u všech volnočasových aktivit je zde důležitá dobrovolnost. Při zájmové činnosti by mělo dojít k uspokojení vlastních potřeb, jako je pohyb, seberealizace, potřeba sociálních kontaktů, ale také odpočinek, relaxace a v neposlední řadě rovněž zábava.²²

Do zájmových činností spadá spousta rozličných aktivit, které se pro lepší přehlednost dělí ještě do kategorií, a to podle obsahu na společenskovední, přírodovědně-ekologické, pracovní-technické, tělovýchovné, sportovní, turistické a, pro tuto práci nejdůležitější, esteticko-výchovné. Následně rozeznáváme zájmové činnosti podle formy realizace, která může být receptivní, nebo produktivní, což znamená, že jedinec sám vyvíjí aktivitu. Podle forem realizace můžeme rozeznávat např. činnost individuální a skupinovou. Zájmy také dělíme podle délky trvání, a to na krátkodobé či trvalé, s čímž souvisí také intenzita jejich provádění.²³

V této práci se tedy zabýváme především esteticko-výchovnými činnostmi, mezi něž patří všechny činnosti, které rozvíjí schopnost vnímat krásu všude kolem nás, ať už v přírodě, nebo v mezilidských vztazích. Tyto činnosti u jedince budují vkus a mají za úkol zejména vytvoření vztahu mezi člověkem a uměním. Rozvíjí fantazii, tvořivost a nápaditost a převážně se realizují ve výtvarné, hudební či literárně-dramatické podobě. Patří mezi ně malba, kresba, návštěvy výstav a muzeí, zpěv a hra na hudební nástroje a různá představení, hry či četba.²⁴

²¹ HENDRY, Leo B., Janet SHUCKSMITH, Anthony GLENDINNING a John G. LOVE. *Young people's leisure and lifestyles*. London: Routledge, 1993, viii, 209 s. ISBN 0415043506. Str. 44.

²² PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014. 145 s. ISBN 978-80-7290-666-6. Str. 66

²³ HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. Vyd. 2., Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262. Str. 98.

²⁴ Tamtéž, str. 100

2.2 Zájmy

Zájmem se rozumí snaha zabývat se činností nebo předmětem. Zájem zaujme jedince po citové či poznávací stránce. Autor Helus zájmy charakterizuje jako aktivitu dítěte, která je uvědomělá, soustavná a dlouhodobá a má za cíl poznání určité oblasti a agilní seberealizace. Zájmy jsou pro děti osobnostně rozvíjející a dávají dětem aktivní nasměrování. Například hodnotová zaměřenost je pozitivní pro dítě v tom, že vynakládá úsilí, šetří si na svůj zájem a je schopno přinášet oběti. Sběratelský zájem má vliv na poznání, kdy chce dítě o určité oblasti vědět co nejvíce. V sociální zaměřenosti dítě vstupuje do kroužků, spolků a klubů. Zaměřenost na životní styl má za následek, že si dítě plánuje budoucnost, vytyčuje cíle a organizuje den.²⁵

Zájmy souvisí s motivací, čímž se zabývá také autor Nakonečný. Z různých potřeb a zájmů vyplývají různorodé motivy lidské činnosti. Rozlišujeme tři typy motivů v souvislosti s tím, jak a na co je osobnost zaměřená: zájmy, potřeby a ideály. Zájem se dá pochopit také jako zaujaté zabývání se něčím, jakožto „hobby“ či „koníčky“. Může zde spadat zájem o umění, přírodu, sporty či literaturu a takový zájem je brán pouze jako to, na co vynakládáme čas, úsilí či peníze.²⁶

2.3 Motivace

Pojmem motivace chápeme určitý vnitřní proces, který vychází z naší potřeby a vyústí ve výsledný žádoucí vnitřní stav. Zjednodušeně můžeme říci, že člověk jedná proto, aby něčeho dosáhl. Jde tedy o vznik a uspokojení potřeb, které jsou vyjádřením určitých nedostatků v lidském životě. Motivace je jednou ze složek psychické regulace činnosti, zajišťuje fungování učení a paměti, podněcuje k chování, které vede k růstu osobnosti s vnitřní rovnováhou. Dle nejvýznamnějšího představitele humanistické psychologie A. H. Maslowa musí být člověk tím, kým může být. Zůstat věrný své povaze, což se dá označit jako sebe-uskutečňování. V odborné literatuře nalézáme různá pojetí motivace.²⁷

V obecném slova smyslu vyjadřuje pojem motivace cílené chování a přeneseně

²⁵ HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 978-80-7367-628-5. s. 120-122

²⁶ NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace lidského chování*. Praha: Academia, 1996. ISBN 80-200-0592-7. s. 140-143

²⁷ Tamtéž, s. 29-31.

vyjadřuje hybné síly v jednání a chování, tudíž jednotlivé motivy představují hybné síly lidského chování. Dá se říct, že vše, co člověk dělá, dělá z nějakých pohnutek. Motivaci tedy můžeme považovat za příčinu pohybu, důvod k rozhodování v situacích, kdy musí dojít k nějaké volbě, dále jako důsledek změn stavu a organismu, výklad souvislostí či proces, při kterém se usměrňují vnitřní procesy jedince, jež aktivují, řídí a udržují chování.²⁸

Z psychologického hlediska je motivace jednou z nejdůležitějších oblastí osobnosti člověka. S motivací souvisí především individuální potřeby jedince, jeho zkušenosti či cíle, a v širším pojetí i společnost a kultura.²⁹

Hybné síly psychického charakteru, které lidské chování uvádějí do pohybu, rovněž nazýváme motivací. Motivací jednání rozumíme skutečnost, že to, jak se člověk chová, není dílo náhody, ale vychází to z jisté potřeby, která v organismu vytváří napětí. Cílem jednání je dané napětí odstranit a uspokojit tak danou potřebu. Po uspokojení potřeby či dosažení cíle se proces následně ukončuje.³⁰

2.4 Tvořivost

Tak široký pojem, jako je tvořivost, nelze jednoznačně vymezit, i přesto se o to však odborníci v odborných publikacích na celém světě snaží. Nyní si uvedeme několik příkladů pro ustálení představy o tomto pojmu.

Tvořivost můžeme brát jako proces, při němž jedinec vyjadřuje svoji podstatu prostřednictvím jisté formy či média. Tvořivost by v člověku měla vyvolat pocity uspokojení a naplnění. Je to proces, který má za následek produkt, díky němuž se o dané osobě můžeme něco dozvědět a díky čemuž můžeme něco sdělovat světu. Tvořivost nespadá do norem normálního chování, není racionální a nevychází z vědomé mysli, nýbrž si zakládá na hlubokém citění.³¹

Pedagogický slovník pojem tvořivost vymezuje takto: „*Duševní schopnost vycházející z poznávacích i motivačních procesů, v níž ovšem hrají důležitou roli též*

²⁸ HANUŠ, Radek a Lenka CHYTILOVÁ. *Zážitkově pedagogické učení*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2009. 192 s. ISBN 978-80-247-2816-2. Str. 63–64.

²⁹ ÇAKIRPALOGLU, Panajotis. *Úvod do psychologie osobnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-4033-1. Str. 181.

³⁰ VYMĚTAL, Jan. *Lékařská psychologie*. 3., aktualizované vydání. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-740-X. Str. 74–75.

³¹ PETROVÁ, Alexandra. *Tvořivost v teorii a praxi*. Praha: Vodnář, 1999. ISBN 80-86226-05-0. Str. 19.

inspirace, fantazie, intuice. Projevuje se takovým řešením, které je nejen správné, ale současně nové, neobvyklé, nečekané. Proces tvořivosti má několik etap, mj. přípravu, dozrání nápadu, ‚osvícení‘, kontrolu, opracování. Tvořivost podporuje vysoká inteligence, otevřenost novým zkušenostem, iniciativa ve vytváření řádu, pružnost v usuzování, potřeba seberealizace. Tvořivost tlumí direktivní řízení, stereotypy, tendence ke konformitě.‘³²

Tvořivost neboli kreativita je dále brána jako schopnost tvůrčí produkce. Je to schopnost, která je potřebná k hledání nových, dosud neznámých podnětů a situací, a také možnost nalézat pro tyto problémy různá řešení, což je nezbytné ve všech oblastech života, a to ať už se jedná o politiku, vědu, technické problémy či každodenní životní situace. Citlivost a schopnost prozkoumat naše naučené dovednosti, postupy a techniky a přizpůsobení je daným podmínkám má za následek, že se umění prolíná s originalitou.³³

Do základní charakteristiky kreativní osobnosti spadá citlivost neboli schopnost rozpoznat problém a najít řešení, dále vnímavost, všímavost nebo flexibilní myšlení, což je dáno např. divergentním myšlením. Patří sem také originalita, hravost, různorodost nápadů a vnitřní motivace tvořit. Ve výzkumech ohledně rozdílů v kreativě mezi muži a ženami bylo zjištěno, že ženy jsou zhruba o 25 % kreativnější než muži.³⁴

Můžeme tedy konstatovat, že tvořivost je osobní záležitostí každého z nás. Každý se projevuje zcela individuálně, jedinečně a v souladu se svojí osobností. U dětí bychom proto měli podporovat tvořivost v raném dětství a vyzdvihovat jejich jedinečnost a neopakovatelnost. Díky naší podpoře se totiž u dětí rozvíjí důvěra ve vlastní tvořivé schopnosti, sebedůvěra, sebeúcta a sebehodnota, což má vliv na celkovou kvalitu života dítěte.

³² PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. ISBN 30-7178-772-8. Str. 253–253.

³³ HENCKMANN, Wolfhart, LOTTER, Konrad. *Estetický slovník*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. ISBN 80-205-0478-8. Str. 112.

³⁴ KÖNIGOVÁ, Marie. *Tvořivost: techniky a cvičení*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1652-7. Str. 159.

2.4.1 Výtvarné nadání

Pojmy nadání či talent jsou v hovorovém jazyce používány jako synonyma, a většina lidí si je spojuje jako kladný, výjimečný, a hlavně úspěšný výkon u určitého druhu aktivity. Termíny „talent“ a „nadání“ jsou odborné literatuře buďto odlišovány, nebo brány jako ekvivalenty. Nadání může být jak umělecké, hudební, tak pohybové, praktické či intelektové nadání.

Výtvarné nadání spadá do uměleckého nadání a řadí se společně s nadáním hudebním, pohybovým, intelektovým a praktickým mezi základní druhy nadání. Všechny tyto druhy nadání jsou tvořivé a jejich součástí je tvořivost. V dětství se vývoj uměleckého a intelektového nadání velmi často překrývá, což má za následek zvyšování předpokladu pro rozumové činnosti a naopak. V uměleckém nadání u jedince převládá tvořivá inteligence nad inteligencí reprodukční a schopnost emotivních prožitků. Ve výtvarném nadání jsou základem všeobecné umělecké schopnosti, mezi něž patří schopnost hodnotit, schopnost uměleckého vyjádření a taktéž to, že by osobnost jedince měla být umělecky zaměřená, což znamená například zájem i o jiné druhy umění. Dále do výtvarného nadání spadají také komponenty výtvarných schopností, což je představivost, figurální tvořivost a schopnost zrakové analýzy. S kresbou se děti setkávají v nejranějších stádiích a již od malička dostávají do rukou tužku, pastelky a papír, aby se zabavily. U dětí je kresba velmi významná např. v oblasti psychologie, kde je na základě detailů v kresbě možné rozpoznat intelektuální a psychický vývoj dítěte. Výtvarné nadání se u dětí většinou rozezná kolem 10. roku věku.³⁵

Podle jednotlivých druhů umění se můžeme setkat s rozlišováním uměleckých schopností. Přesto zde můžeme nalézt znaky, jejichž společným základem je:

- Schopnost uměleckého hodnocení – schopnost hodnocení a interpretace skutečnosti s vlastní vnitřní vizí a pocity.
- Schopnost uměleckého vyjádření – schopnost vyjadřovat obsah díla námi zvolenými prostředky
- Obecné umělecké zaměření osobnosti – schopnost zaměřit své umělecké

³⁵ DOČKAL, Vladimír. *Zaměřeno na talenty aneb Nadání má každý*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. ISBN 80-7106-840-3. Str. 197–199.

3 Výtvarné umění

Umění lidstvo provází již od počátku věků a je přítomné napříč všemi kulturami. Prvním nalezeným uměním je jeskynní malířství, což jsou prehistorické malby zachované na stěnách a stropěch jeskyní, jež je možné nalézt v různých částech světa. Pravecí lidé na stěnách nejčastěji vyobrazovali zvířecí motivy, např. bizony, koně, nosorožce a mamuty. Tyto malby často vyjadřovaly zážitky a pravděpodobně byly před vynalezením písma prostředkem předávání informací. Nejstarší dochované malby nalézáme ve Španělsku a Francii a jejich předpokládané staří je něco kolem 35 tisíc let. Nálezy, jako jsou plastiky, lze nalézt i na Moravě či v jižním Německu.³⁷

Umění nám dává svobodu v tvůrčím procesu a možnost experimentovat. Díky výtvarnému umění můžeme vyjadřovat své postoje, názory či aktuální pocity, a to všechno můžeme promítnout do obrazu, knihy, hudby či jakéhokoli jiného výtvarného díla. Skrze umění můžeme promlouvat k lidem, můžeme oslovit, rozpoutat diskuzi anebo obohatit své nitro. Výtvarná tvorba je pojítkem mezi lidmi, se kterými nemluvíme stejnou řečí, ale skrze umění dokážeme komunikovat.³⁸

Výtvarná tvorba je charakteristická tím, že na člověka působí vizuálně a dělí se do mnoha kategorií. Neustále se vytváří nové výtvarné techniky a kombinace již známého. Do hlavních oborů výtvarného umění spadá malířství, sochařství, grafika, fotografie a architektura. Od klasického řemesla dělí výtvarné umění hlavně originalita, nápaditost, snaha sdělovat a prožívat emoce, které měl autor na srdci, a snaha oslovit diváka.

3.1 Výtvarná výchova ve volném čase

Výtvarná tvorba je součástí výuky již od mateřské školy a stává se nedílnou součástí základního vzdělání. Pro spoustu dětí je výtvarná výchova oblíbeným předmětem, avšak její důležitost bývá často podceňována. Obsah je v základním vzdělávání zaměřen jak na tvořivost, tak na seznámení se s historickým vývojem umění.

³⁶ DOČKAL, Vladimír. *Zaměřeno na talenty aneb Nadání má každý*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. ISBN 80-7106-840-3. s 194 – 199.

³⁷ GISPERT, C. *Svět umění: umělci, směry a slohy*. V Praze: Knižní klub, 2002. ISBN 80-242-0853-9. Str. 7.

³⁸ ŠICKOVÁ-FABRICI, Jaroslava. *Základy arteterapie*. Rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1043-6. Str. 42.

Jak bylo zmíněno již výše, umění a tvoření je pro člověka neodmyslitelnou součástí a doprovází ho celý život. V povinném vzdělávání má výtvarná výchova určitou hodinovou dotaci a je spolu s hudební výchovou v RVP definována jako plnohodnotná součást základního vzdělávání v oblasti Umění a kultura. Výtvarná výchova má velmi důležitou socializační funkci. V kolektivu (např. ve škole či v domě dětí a mládeže) je mnohem účinnější než individuálně, např. v rodinné péči. V kolektivu se totiž přenáší pocit libosti z jednoho dítěte na druhé a naplňuje tak celou atmosféru místnosti. Děti se v kolektivu učí pracovat s ostatními, snaží se respektovat názory ostatních a mohou se z nich v budoucnu poučit a zdokonalit své nadání.³⁹

Ve výtvarné výchově existuje spousta možností, jak se vyjádřit. Výtvarné a umělecké kroužky jsou přístupné všem a nezáleží na tom, jestli má jedinec ke tvoření cit či talent. V tomto procesu můžeme být omezeni pouze dostupným materiálem a vlastními dovednostmi, tudíž je žádoucí tyto dovednosti rozvíjet.⁴⁰

Výtvarná tvorba je pro děti prostředkem snazší komunikace s okolím, je to možnost vizuálně vyjádřit své myšlenky a rozvíjet své výtvarné schopnosti. Od malička děti reagují na veškeré podněty a impulzy, se kterými se dostávají do styku. Dítě si všímá rozdílů mezi tvary, barvami, materiály, ale i zvuky, vůněmi, chutěmi atd. Samo si volí zážitky přinášející uspokojení, na které následně může výtvarně reagovat. Pro jedince je zcela přirozené spojení více vjemů s výtvarnou činností a v průběhu života se objevuje spousta asociací, které si člověk může s výtvarným procesem spojovat.⁴¹

3.1.1 Domy dětí a mládeže

V této práci bude dům dětí a mládeže často skloňovaný pojem, tudíž se na něj v této kapitole podíváme blíže a objasníme si, co si pod tímto pojmem vlastně představít. Děti a mládež mohou svůj volný čas trávit v různém prostředí, ať už ve škole, doma nebo v různých organizacích a institucích. A jednou z možných forem organizací, kde děti mohou plnohodnotně trávit volný čas, jsou právě domy dětí a mládeže.

³⁹ KARBUSICKÁ, L. *Výtvarná výchova a dítě*. Praha: Ústav pro kulturně výchovnou činnost, 1985. ISBN 59-118-79. Str. 10.

⁴⁰ HAZUKOVÁ, Helena a Pavel, ŠAMŠULA. *Didaktika výtvarné výchovy 1*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2005. ISBN 8072902377. Str. 59.

⁴¹ DAVIDO, Roseline. 2008. *Kresba jako nástroj poznání dítěte*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-415-1. Str. 53.

Ve vyhlášce č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, je uvedeno, že dům dětí a mládeže (dále také DDM) je středisko volného času, které se řídí zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a dále se střediska volného času dělí na domy dětí a mládeže a na stanice zájmového vzdělávání. Střediska volného času spolupracují se školami či dalšími institucemi a podílí se na organizacích různých soutěží a snaží se podporovat nadané děti, žáky a studenty.

Zřizovatelem DDM může být obec, kraj, církev či soukromý objekt. V dnešní době se velmi často DDM přejmenovávají na střediska volného času, a to hlavně z důvodu, že klienty DDM jsou nejen děti a mládež, ale velmi často sem dochází i dospělí. Činnosti středisek volného času se uskutečňují v různých oblastech zájmového vzdělávání anebo se zaměřují na konkrétní oblast zájmového vzdělávání. Střediska nejenže nabízejí aktivní využívání volného času všem věkovým skupinám, ale také pořádají výukové či adaptační programy a věnují se participaci, prevenci, komunitnímu plánování a také vzdělávání pedagogů. Většina středisek je centrem společenského života v obci.⁴²

Posláním domů dětí a mládeže naplňovat výchovnou, vzdělávací a rekreační funkci ve volnočasových aktivitách. Pozitivní ovlivňování vývoje člověka by mělo být součástí výchovy ve volném čase. Cílem vzdělávání v DDM je získávání klíčových kompetencí, což je soubor schopností, dovedností, vědomostí, hodnot a postojů, které jsou důležité pro rozvoj jedince a jeho uplatnění ve společnosti. Hlavní úlohu má ve volnočasových aktivitách hra, která svojí atraktivitou přináší radost, relaxaci, prožitek či bezděčné učení.⁴³

Domy dětí a mládeže provádí svoji činnost po celý školní rok, a tak je nabídnuto aktivní využití volného času všem věkovým skupinám. Věnují se organizaci pravidelných zájmových útvarů (tzv. kroužků), kterou navštěvuje stálá skupina účastníků, organizují či se podílejí na organizaci soutěží, aktivně připravují jednorázové i dlouhodobé aktivity. Pořádají kurzy, tábory či rozmanité vzdělávací akce, nabízí výukové programy, které navazují na průřezová témata školských vzdělávacích

⁴²Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy [online]. [cit. 2022-04-08]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/mladez/strediska-volneho-casu>.

⁴³HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367- 473-1. Str. 46.

programů. Věnují se také adaptačním programům jako prevenci sociálně patologických jevů. DDM organizují stáže pracovníků a výměnné zahraniční pobyty, jsou součástí rozmanitých regionálních, krajských, republikových či evropských projektů.⁴⁴

3.1.2 Vliv pandemie covid-19 na DDM

Pandemie covid-19 a opatření související s tímto onemocněním zasáhla v roce 2020 i zájmovou činnost, neboť veškeré kroužky musely být uzavřeny. Přes léto však probíhaly tábory v nezměněné podobě a děti se tak měly možnost dostat znovu do kolektivu kamarádů. V říjnu, při běžném zahajování pravidelné zájmové činnosti, se z důvodu nařízení hygieny musely kroužky zase přerušit. Následovaly měsíce zákazů osobních účastí na kroužcích, které se střídaly s obnovou činností. Podobná situace se opakovala i v následujícím školním roce, a to až do konce května 2021, kdy střediska volného času konečně mohla činnosti zájmových kroužků s osobní účastí obnovit. Kroužky, jejichž náplň to umožňovala, probíhala výuka online formou, někteří lektoři pro děti připravovali zábavná videa, která pak děti mohly sledovat kdykoliv ve volném čase a věnovat se tak dané aktivitě.

3.1.3 Základní umělecké školy

Jak již bylo řečeno výše, tato práce je zaměřena na výtvarné volnočasové aktivity, a tato kapitola je věnována základním uměleckým školám. Díky základním uměleckým školám mají nadaní jedinci možnost se odborně připravit na uměleckou činnost.

Základní umělecké školy (dále jen „ZUŠ“) byly dříve označovány jako „lidové školy umění“. Navštěvují je nejen děti, které chtějí smysluplně využívat svůj volný čas, ale především ty děti, pro které je to zároveň i příprava pro studium na umělecké škole či konzervatoři. V ZUŠ se vyučují čtyři obory – výtvarný, taneční, hudební a literárně-dramatický. V RVP nalezneme kompletní charakteristiku každého uměleckého oboru a je zde např. také popsáno vzdělávání mimořádně nadaných žáků.⁴⁵

ZUŠ poskytuje žákům základy vzdělání ve zvoleném uměleckém oboru s ohledem na jejich potřeby a je nedílnou součástí systému uměleckého vzdělání.

⁴⁴ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Střediska volného času* [online]. 2022 [cit. 2022-03-04] dostupné <https://www.msmt.cz/mladez/strediska-volneho-casu?highlightWords=domy+d%C4%9Bt%C3%AD+ml%C3%A1de%C5%BEE>.

⁴⁵ JANIŠ, Kamil. *Úvod do problematiky volného času*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik, Ústav pedagogických a psychologických věd. 2009. ISBN 978-80-7248-530-7. Str. 134.

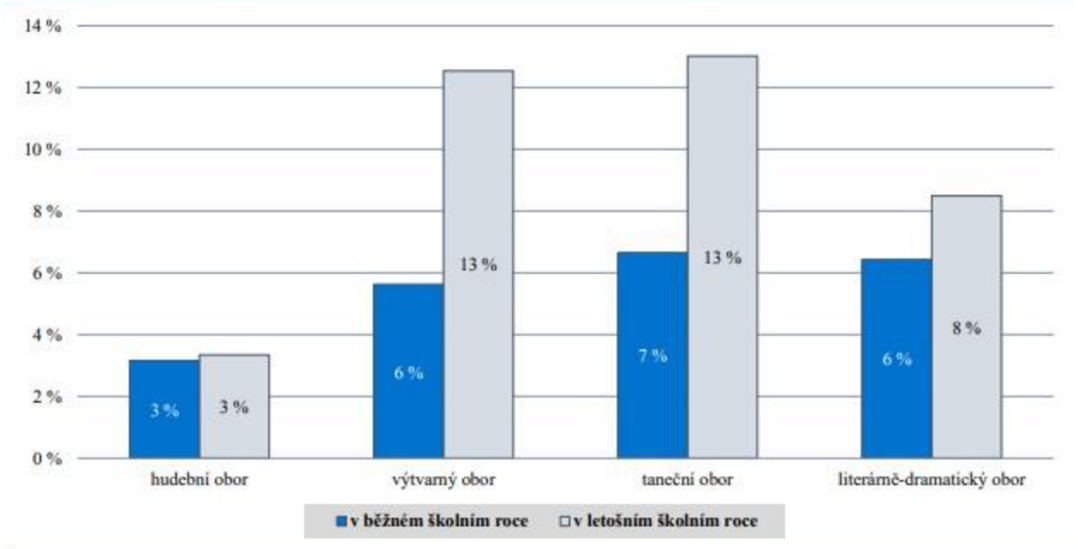
Smyslem ZUŠ však není jen poskytnutí základů vzdělání, ale také rozvíjení potřebných klíčových kompetencí, a to jak prostřednictvím vlastní tvorby, tak setkávání se s uměním jako takovým. Člení se na přípravné ročníky, 1. a 2. stupeň, studium s rozšířeným počtem vyučovacích hodin a také studium pro dospělé. Vzdělání na ZUŠ se řídí školským zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a vyhláškou č. 71/2005 Sb. o základním uměleckém vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, a školním vzdělávacím programem (v platném znění). (RVP ZUV, 2013, online).

3.1.4 Distanční výuka na ZUŠ

Pedagogové museli za poslední roky řešit nové problémy a situace, které dříve neznali. Kvůli pandemii covid-19 museli přejít na online výuku. Distanční výuka si za poslední roky prošla různými změnami a dotkla se téměř všech oborů. Ve výtvarných oborech probíhala buďto v off-line režimu, anebo v online režimu v asynchronní formě, což znamená, že se studenti pracují na zadání podle jejich vlastního rozvrhu.

Česká školní inspekce se věnuje sledování a hodnocení realizace distančního vzdělávání, které započalo od nástupu pandemie covid-19 na jaře roku 2020. Mimořádná opatření zasáhla celou populaci a ovlivněn byl i segment uměleckého vzdělávání. Česká školní inspekce provedla na jaře roku 2021 mimořádné šetření na většině základních uměleckých škol, díky čemuž jsme získali zpětnou vazbu k podobě distanční výuky. Šetření bylo zaměřeno na problematiku účasti žáků ve výuce a na realizaci výuky prostřednictvím technologií. V kapitole „*Shrnutí hlavních zjištění*“ je popsáno, jak distanční výuka probíhala a jestli měl tento typ výuky za následek předčasné ukončení studia žáků. Základní umělecké školy investovaly finanční prostředky do nákupu digitální techniky a zajistily tak kvalitnější distanční výuku, s čímž úzce souvisí rozvoj digitálních kompetencí učitelů. Zajímavá je podkapitola „*Účast žáků v distanční výuce*“, kde jsou prezentovány výsledky výzkumného šetření. Je zde patrný rozdíl předčasného ukončení v důsledku zákazu osobní přítomnosti ve školách. Rozdíly jsou výrazné mezi jednotlivými obory na ZUŠ, přičemž největší jsou patrné ve výtvarném oboru, kde byl podíl žáků, kteří studium předčasně ukončili, oproti předchozím rokům více než dvojnásobný.

GRAF 1 | Podíl žáků, kteří předčasně ukončili vzdělávání v ZUŠ, podle jednotlivých oborů

V podílech žáků, kteří předčasně ukončili vzdělávání, jsou mezi jednotlivými ZUŠ výrazné rozdíly. V hudebním oboru nejsou výjimkou ZUŠ s více než 10% podílem žáků, kteří předčasně ukončili vzdělávání, a podobně i ve výtvarném oboru byl podíl takových žáků na úrovni více než 25 % relativně častý.

Obrázek 1: Graf České školní inspekce [online] www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/2021_p%C5%99%C3%ADlohy/Dokumenty/TZ-Distančni-vzdělávání-v-ZUS-FINAL-7-6-2021.pdf.

Příčinou neúčasti žáků na distanční výuce v těchto oborech byla např. nízká motivace věnovat se další online výuce a strávit tak další hodiny za počítačem, a to ještě navíc v odpoledních hodinách. Za neochotou žáků se totiž často skrývala únava z dlouhého období online výuky na základních a středních školách. U mladších žáků je s tímto spojen také nedostatek času ze strany rodičů, kteří si nemohli dovolit věnovat další čas podpoře dětí v odpoledních hodinách. U výtvarných oborů z výsledků vyplývá, že děti již často nechtěly další online hodiny a největší úbytek žáků byl v keramických oborech. Celý dokument je k nahlédnutí na stránkách České školní inspekce.⁴⁶

4 Nabídka výtvarných volnočasových aktivit na Zlínsku

Účelem této kapitoly je popsat nabídku výtvarného volnočasového využití pro děti a mládež na Zlínsku. Pozornost bude zaměřena na krajské město Zlín v porovnání s nabídkou těchto aktivit na malém městě. Zaměříme se na organizace a instituce, které se v této oblasti volnočasovým aktivitám věnují, a porovnáme rozmanitost nabídky.

⁴⁶ Česká školní inspekce [online] – *Distanční vzdělávání v Základních uměleckých školách* [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/2021_p%C5%99%C3%ADlohy/Dokumenty/TZ-Distančni-vzdělávání-v-ZUS-FINAL-7-6-2021.pdf.

V této práci se zaměříme na města Uherský Brod a Zlín.

4.1 Charakteristika města Uherský Brod

Město Uherský Brod je jedním z nejstarších sídel jihovýchodní Moravy. Nachází se v příhraniční oblasti moravsko-slovenského pomezí, v podhůří nejvyšší hory Bílých Karpat, Javořiny. Uherský Brod spadá do okresu Uherské Hradiště ve Zlínském kraji, leží 28 km od krajského města Zlín a žije zde 16 493 obyvatel. Uherský Brod je centrem regionu a vytváří středisko vyšší správy, zaměstnanosti, školství, služeb, kultury a sportu. Zároveň má i přírodní potenciály. Prožil zde dětství „učitel národů“ Jan Amos Komenský, a proto je jeho památce v Uherském Brodě věnováno muzeum. Konají se zde tradiční akce jako Bělokarpatské slavnosti, Růžencová pouť nebo Den evropského kulturního dědictví.⁴⁷

Obec Uherský Brod, okres Uherské Hradiště, kraj Zlínský, ČR

Obrázek 2: umístění města na mapě ČR a znak Uherského Brodu www.kurzy.cz/obec/uhersky-brod/mapy/.

4.2 DDM Uherský Brod

⁴⁷ Historie města. *Informační stránka portálu UB.CZ* [online]. [cit. 2022-05-25]. Dostupné z: <https://www.ub.cz/info/historie-mesta?&expandMenu=16>.

Obrázek 3: Logo DDM UB, <https://www.ddmub.cz/>.

V této práci se zaměříme na Dům dětí a mládeže Uherský Brod. Dům dětí a mládeže Uherský brod je příspěvková organizace. Středisko je určeno pro zájmové a neformální vzdělávání. Zajišťuje různé akce, ať už výchovné, zájmové, vzdělávací, tematické či rekreační. Také se věnuje individuální činnosti pro děti, žáky, studenty, pedagogické pracovníky a dospělé zájemce z celého okolí Uherského Brodu. Středisko rovněž samo organizuje soutěže vyhlašované Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (dále MŠMT) a různé akce, od tanečních soutěží přes pohádkové lesy či ekologické olympiády. Délka vzdělávání je závislá na formě, u pravidelné činnosti je to zpravidla od začátku října do června následujícího roku.

Dům dětí a mládeže zajišťuje provoz tří pracovišť, která nabízejí vzdělávací, výchovnou a rekreační činnost od nejmenších dětí až po seniory. Hlavní budova domu dětí a mládeže se nachází v samotném historickém centru města a je součástí komplexu staveb Muzea Jana Amose Komenského. Ve školním roce 2021/2022 středisko pravidelně navštěvuje 734 klientů, a to v 67 typech zájmových útvarů.

Kroužky v domě dětí a mládeže fungují po celý týden a v nabídce je každý den kolem patnácti kroužků, ze kterých si mohou děti, mládež a dospělí vybírat. Nabídka kroužků odpovídá menšímu městu. Některé kroužky jako např. gymnastika či parkour jsou žádané natolik, že probíhají vícekrát v týdnu. V dnešní době je také velmi populární keramika, jak pro děti, tak pro dospělé.

4.2.1 Nabídka zájmových kroužků

V DDM Uherský Brod jsou zájmové kroužky jednou z hlavních pravidelných

činností. Činnost zájmových kroužků je zahajována v půlce září a končí v červnu následujícího roku. Kroužky různého zaměření jsou nabízené od předškolního věku, až po dospělost a probíhají zpravidla jedenkrát týdně, s délkou trvání nejméně 60 minut. V naší práci vyjmenujeme jednotlivé kroužky a rozdělíme je podle oblastí, v jakých je má daný DDM zařazeno:

- **Oblast technická**
Do této oblasti spadají všechny technické kroužky. V nabídce najdeme fotokroužek a legování, kde je náplní práce s oblíbenou stavebnicí Lego.
- **Oblast přírodovědná a ekologie**
V této kategorii si můžeme vybrat také ze dvou zajímavých kroužků, jedním z nichž je mladý záchranář, kde je náplní první pomoc, a včelaři, což je netradiční kroužek naučně-zábavného charakteru.
- **Oblast pohybová a zdravotní**
V tomto oddělení najdeme kroužky jako trampolíny, poledance, což jsou momentálně velmi oblíbené gymnastické prvky na vertikální tyči. Dále je zde sportovní gymnastika, florbal, parkour, thajský box, sportovní hry či pohybovky, kde si děti mohou zkusit týmové a kolektivní hry. Za zmínku určitě stojí krasobruslení, a nakonec street dance, kde si děti a mládež osvojí moderní taneční styly.
- **Oblast estetická**
Do této kategorie patří výtvarné kroužky a také dnes velmi oblíbená keramika. Dále zde nalezneme kroužek kytara, balet a rozmarýnek, což je hudebně-pohybový kroužek s folklorním zaměřením. Celkem tedy 7 kroužků. O výtvarných kroužcích se podrobněji zmíníme v další kapitole.

4.2.2 Nabídka kroužků s výtvarným zaměřením

Tato práce se zabývá výtvarnými aktivitami. Středisko ve školním roce 2021/2022 celkem nabízí tři výtvarné kroužky, a to:

- Malý výtvarníček,
- Šikulky,

- Tvoření.

Kroužek malý výtvarníček je zaměřen pro děti mateřské školy s doprovodem rodiče. Děti si zde zkusí různé výtvarné techniky, posílí se rozvoj jemné motoriky a získají přehled o výtvarných činnostech. V kroužku šikulky jsou děti vedeny k zvládnutí jednotlivých výtvarných technik a získání kladného vztahu k umění. V posledním kroužku tvoření se najdou účastníci, kteří mají vztah k výtvarným a rukodělným pracím. Ateliér, ve kterém se konají výtvarné kroužky DDM Uherský Brod se nachází v hlavní budově, ve třetím podlaží se střešními okny poskytuje ideální světlo pro výtvarné či rukodělné tvoření. Scházejí se zde také řadu let místní amatérští malíři a na chodbách domu dětí mohou vystavovat svá díla (www.ddmub.cz).

4.3 Charakteristika města Zlín

Město Zlín je statutární město ležící v údolí řeky Dřevnice a na rozhraní Hostýnských a Vizovických vrchů. Je centrem Zlínského kraje a má přibližně 74 000 obyvatel. Důležitým mezníkem zlínské historie byl rok 1894, kdy byla založena obuvnická firma rodiny Baťových.

Zlín se tak stal, díky výjimečnému růstu a prosperitě firmy a vlivu Tomáše Bati, moderním městským centrem v meziválečném období. Dnes je Zlín nejen sídlem Zlínského kraje ale i významným obchodním, průmyslovým a kulturním centrem východní Moravy. Ve Zlíně se nachází nespočet kulturních památek a každoročně se zde konají festivaly vážné hudby, divadelní festivaly či Mezinárodní festival filmů pro děti a mládež.⁴⁸

⁴⁸ Historie a současnost Zlína. *OFICIÁLNÍ STRÁNKY STATUTÁRNÍHO MĚSTA ZLÍNA* [online]. [cit. 2022-05-25]. Dostupné z: <https://www.zlin.eu/historie-a-soucasnost-zlina-cl-5.html>.

Obec Zlín, okres Zlín, kraj Zlínský, ČR

Obrázek 4: Umístění města Zlín na mapě, <https://www.kurzy.cz/obec/zlin/mapy/>.

4.4 DDM Astra Zlín

Dům dětí a mládeže ASTRA Zlín (dále jen „DDM Astra“) spadá pod příspěvkovou organizaci školského zařízení pro zájmové vzdělávání. Zřizovatelem byl od roku 1993 do 2001 Krajský úřad Zlínského Kraje a od roku 2007 je jím město Zlín. DDM Astra každoročně navštíví více než 1500 dětí, mladistvých a dospělých.

Obrázek 4: Logo DDM Astra, <https://www.ddmastra.cz/>.

DDM Astra ve školním roce 2021/2022 nabízí zhruba 169 kroužků. V nabídce jsou jak obvyklé činnosti, tak i ty méně známé. Velkou návštěvnost a tradici zde mají kynologické kroužky či rybářství. DDM Astra své aktivity provozuje v době mimo školní výuku a věnuje se vzdělávacím, rekreačním, poznávacím či jednorázovým aktivitám s cílem účelného naplnění volného času.

Stejně tak jako výše zmíněný DDM Uherský Brod nabízí DDM Astra tábory, o které je vždy velký zájem, a to především v období prázdnin. Do tohoto střediska dojíždí

děti a mládež ze všech okolních obcí, a tak se DDM Astra snaží o otevření vždy co největšího počtu zájmových útvarů, a to nejen ve svých střediscích, ale také na základních školách ve Zlíně (www.ddmastra.cz).

4.4.1 Nabídka zájmových kroužků

V DDM Astra nabízí zájmové kroužky jak nejmenším dětem, tak i dospělým, a nabídka je opravdu rozmanitá. Činnost zájmových kroužků je také pravidelně zahajována v září a končí v červnu následujícího roku. V nabídce na školní rok 2021/2022 je celkem 169 kroužků. Některé názvy kroužků se opakují, jen se jedná o jiný level, např. gymnastika začátečníci I, pokročilí II, nebo je kroužek rozdělen dle věkové kategorie, ať už pro děti, či dospělé. Proto si v této práci zmíníme každý kroužek pouze jednou, a to podle zaměření. Kroužky se pořádají dle rozvrhu pravidelně během týdne a nepravidelně o víkendy.

- Herní kroužky

V herních kroužcích nalezneme deskové a karetní hry, fantasy klub je určen dětem, které se rády účastní stolních fantasy her. Velmi oblíbené jsou kroužky PlayStation party a Minecraft, které jsou určené pro děti, které rády hrají hry na PlayStationu. Herna je kroužek pro rodiče s dětmi, kteří během hlídání hledají zajímavé aktivity pro své děti. Poslední z nabídky jsou šachy, které se řadí do deskových her.

- Hudba a zpěv

V této kategorii se mohou děti a dospělí účastnit kroužků bubeníci, kde si zkusí sami relaxovat u zvuků, které si sami vymyslí, následuje flétna, dětský soubor Rarášci, hudební přípravka, a nakonec velmi žádané kroužky všech náročností, jako je táboráková kytara a keyboard.

- Jazykové kroužky

V této kategorii nejčastěji nalezneme angličtinu, různé doučování nebo zaměření dle věku. Nově je zde otevřen kroužek čeština pro děti z Ukrajiny.

- Zvířata, kynologie, příroda a rybaření

Velice žádané jsou kroužky agility, které jsou oblíbenou aktivitou pro

chovatele aktivních psů. V nabídce agility se dá vybírat z devíti skupin dle vyučujícího lektora. Nabízí se zde také kynolog pro štěňata a zaměření na poslušnost. Na své si přijdou i děti, které rády chovají zvířata. Jsou zde k dispozici kroužky chovatel a terarista, přírodní kroužky a také velice žádané rybářské kroužky.

- Média a internet

DDM Astra reaguje na poptávku, a tak nabízí dnes velmi aktuální kroužky YouTube film a média a nesmí zde chybět také umělecký fotograf.

- Pohyb, sport a fitness

Sportovní kroužky se v dnešní době těší velké oblibě. Nalezneme zde aerobik, trampolíny, kalanetiku, pilates či skokánek, což je kroužek plný pohybových a sportovních her. Dále je v nabídce zhruba deset kroužků badmintonu a florbalu. Následuje bowling, lukostřelba, kangoo jumps, což jsou aerobní prvky s posilováním, a parkour. Nechybí zde ani zdravotní cvičení, sebeobrana, tenis, stolní hry a spousta dalšího. Nabídka v této kategorii je opravdu rozmanitá.

- Modelářství

V této kategorii nalezneme mnoho kroužků zaměřených na stavění lega, kroužek mladý technik anebo zajímavý kroužek letecký modelář. Nechybí zde ani modelářství zaměřené na železnice a celkově různé modely z plastu a papíru.

- Taneční kroužky

V kategorii tanečních kroužků nalezneme velmi oblíbený kroužek Bilberries, což jsou taneční skupiny věnující se street dance. V nabídce ho nalezneme celkem pětkrát. Nakonec jsou zde také mažoretky.

- Technika a technologie

Technické oddělení je nejnovější a reagovalo na poptávku dětí. Jsou zde kroužky jako 3D modelování a tisk. Tyto kroužky jsou dle mého názoru velmi aktuální. Následně jsou v nabídce elektrotechnici, raketoví modeláři, robotika a kroužky pro zájemce o programování.

- Výtvarno a keramika

Keramika je v dnešní době velmi oblíbenou volnočasovou aktivitou, a tak DDM Astra nabízí celkem 12 kroužků s tímto zaměřením. O výtvarných kroužcích se podrobněji rozepíšeme níže.

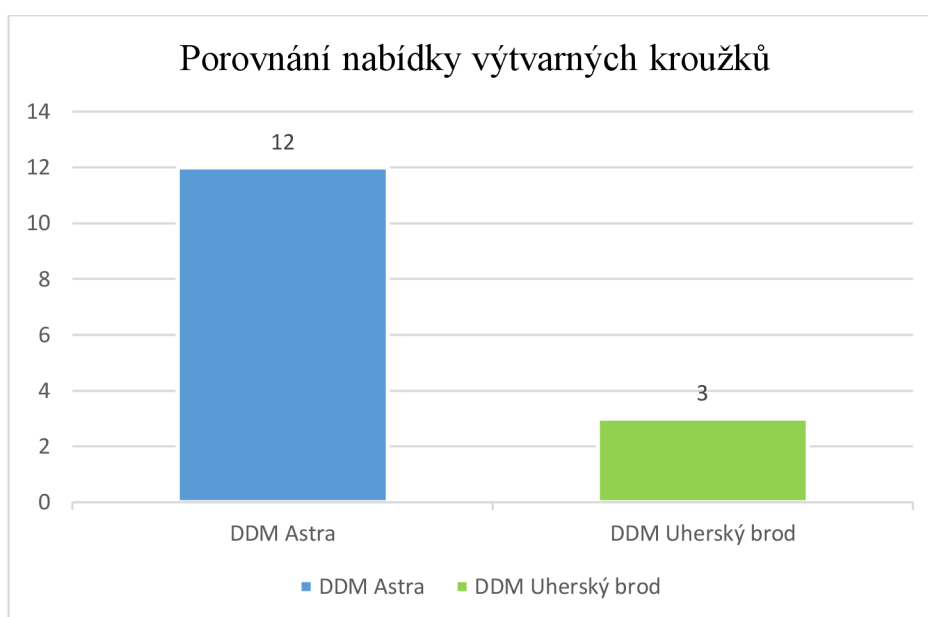
4.4.2 Nabídka kroužků s výtvarným zaměřením

Kroužků zaměřených na výtvarnou činnost a keramiku nabízí DDM Astra ve školním roce 2021/2022 celkem 24, z čehož 12 kroužků je zaměřeno pouze na keramiku, která se vedle sportovních kroužků těší velké oblibě. Ostatní kroužky jsou pak výtvarného zaměření.

- Airbrush,
- Art Klub,
- Kresba, příprava na talentovky,
- Mladý návrhář,
- Půjdu do školy,
- Šikovní ručičky,
- Štěteček a pastelka,
- Štěteček a pastelka II,
- Tvoření s nápadem,
- Tvořík,
- Výtvarka,
- Výtvarná dílna – kresba, malba.

Kroužek Airbrush je orientován na tuto netradiční výtvarnou techniku, kde se pracuje se šablonami a pomocí stříkací pistole či spreje se nanáší barva. V Art Klubu najdou zalíbení studenti či dospělí, kteří se zde mohou věnovat tvorbě prostorových dekorací či malbě na plátno. Mladý návrhář má za cíl v dětech probudit estetické citění a rozvíjet je za využití technik dekorativního a užitého umění. Kroužek půjdu do školy je pro předškoláky, kteří si zde mohou natrénovat třeba správný úchop pera a mnoho dalšího, jako přípravu do školy. Na to navazuje kroužek šikovní ručičky, kde se taktéž zlepšuje úchop pastelky a vyrábí se zde první výtvary. Štěteček a pastelka je kroužek,

kteřý se těší velké oblibě, a aktivity v něm jsou zaměřeny na grafomotoriku a tvořivé aktivity. Další umělecký kroužek tvoření s nápadem je zaměřen na rozvoj fantazie a zkoušení netradičních technik v užitém či dekorativním umění. Podobné zaměření má i tvořík, jen je určen pro menší děti. Náplní kroužku výtvarka je nejen klasická výtvarná výchova jako kresba a malba, ale tvoří se zde i z různých materiálů, jako např. z keramické hlíny. Na tradiční výtvarné a grafické techniky je zaměřen kroužek výtvarná dílna. Nabídka výtvarných kroužků v DDM Astra je opravdu rozmanitá a pokrývá všechny různé styly a techniky, které si chtějí děti, mládež a dospělí vyzkoušet.

Graf č. 1: Nabídka výtvarných kroužků ve Zlíně a v Uherském Brodě.

4.5 Shrnutí teoretické části

Cílem teoretické části bylo shrnutí základních informací týkajících se této diplomové práce. Na základě studia odborné literatury byla vypracována teoretická část, která byla rozdělena do čtyř tematických kapitol.

V prvních kapitolách jsme si definovali pojmy jako volný čas, funkce a faktory ovlivňující trávení volného času. Ve funkcích volného času jsme probrali různé pohledy jednotlivých autorů na danou problematiku. V dalších podkapitolách byla věnována pozornost také pedagogům volného času. Definovali jsme si tuto pozici a rozebrali osobnostní vlastnosti dobrého pedagoga volného času. Následně jsme se zabývali pedagogikou volného času v souvislosti s výtvarnou výchovou.

Následující kapitola nazvaná zájmová činnost měla za cíl analyzovat vývoj zájmového zaměření. Nejprve bylo třeba rozebrat jednotlivé období jedince ve vývoji zájmového zaměření. V této práci se zabýváme dětmi mladšího školního věku a staršího školního věku. Následující podkapitoly se zabývají zájmy, motivací a tvořivostí, a nakonec je zde definováno taktéž výtvarné nadání.

Ve třetí kapitole „*Výtvarné umění*“ jsme nastínili historii umění a snažili jsme se charakterizovat výtvarnou tvorbu. Následující kapitola se zabývá výukou výtvarné výchovy ve volném čase. Výtvarná tvorba je prostředkem snazší komunikace jedince s okolím. Následující kapitoly pojednávají o domovech dětí a mládeže a základních uměleckých školách, kde se s výtvarnými aktivitami setkáváme nejčastěji. Následně jsme se dostali také k vlivu pandemie covid-19 a distanční výuky v této době.

Poslední kapitola měla za cíl analyzovat nabídku výtvarných volnočasových aktivit ve vybraných městech a zhodnotit, jestli je celková nabídka zájmových kroužků dostatečná. Porovnali jsme si nabídku výtvarných volnočasových aktivit v krajském městě Zlín s nabídkou na menším městě Uherský Brod. Pro porovnání jsme v každém městě vybrali nejvýznamnější střediska volného času. Snažili jsme se probrat nabídku zájmových aktivit a utřídit je pro lepší přehlednost do jednotlivých kategorií. Zjistili jsme, že v nabídce zájmových kroužků je velké množství různorodých kroužků s mnohotvárným zaměřením. Do kroužků se můžou hlásit zájemci každého věku, od nejmenších dětí po dospělé, a přihlásit se mohou na jedno pololetí či na celý rok.

II. Výzkumná část

5 Výzkumná část

Empirická část této diplomové práce je zaměřena na výzkum výtvarných volnočasových aktivit ve vybraných DDM. Bylo zkoumáno, jaký je o výtvarné aktivity u dětí zájem, jestli jsou děti při výběru aktivity ovlivňovány rodiči nebo zda se u nich po pandemii covid-19 změnila motivace kroužek navštěvovat.

5.1 Dosavadní stav zkoumání

Problematikou volného času dětí a mládeže se zabývá celá řada autorů, což bylo podrobněji rozebráno v teoretické části této práce. O výtvarných volnočasových aktivitách se v publikacích dočteme méně, avšak o této problematice byly napsány četné bakalářské a diplomové práce, které budou zmíněny níže.

Diplomová práce autorky Daniely Nerušilové se zabývá volnočasovými výtvarnými aktivitami a možnostmi jejich využití v hodinách výtvarné výchovy. V teoretické části se diplomová práce zabývá spontánním výtvarným projevem dítěte. Jsou zde zmíněni různí autoři, zabývající se problematikou dětského výtvarného projevu. Kresby v podání Herberta Reada jsou u dětí projevem úniku z reality a obrázkovou řečí dítě zobrazuje prožitky a dojmy. František Čáda vychází z mínění, že dětské kresebné projevy jsou odrazem jejich dosavadních intelektuálních zkušeností. Dle Otty Čačka děti nejčastěji kreslí z prožitků či paměti, kdy se snaží „vypravovat“ a ne „zobrazovat“ realitu. Ve výzkumné části práce se autorka pokouší zmapovat témata, která žáci ve svém volném čase rádi výtvarně zpracovávají, a pokouší se je srovnat s hodinami výtvarné výchovy. Pro svou práci si autorka volí kvalitativní výzkum, který umožňuje detailnější popis a charakteristiku jevů. Z výzkumných vzorků lze vyvodit, že v dětském výtvarném projevu se promítají hrdinové a fantazijní svět. Jedním z fenoménů dnešní doby jsou komunikační technologie, kdy téměř každé dítě má doma televizi, internet a chytrý telefon. Děti s těmito „vymoženostmi“ tráví mnoho času, což se promítá i do jejich výtvarného projevu. Z analýzy dále vyplývá, že ve výtvarné tvorbě dětí je také velmi časté zastoupení zvířat a přírody. Pro rozvoj výtvarného citění byla dle autorky pro děti přínosnější volnočasová výtvarná tvorba než výtvarná výchova ve škole, kde

děti tvořily dle zadání. Oproti tomu ve volném čase si děti všimaly tvarů kolem sebe a byla zde uplatněna jejich fantazie a představivost. Práce může sloužit jak vyučujícím jako inspirace při hledání vhodných námětů do hodin výtvarné výchovy, tak pedagogům volného času.⁴⁹

Bakalářská práce autorky Danuše Pospíšilové zkoumá 14- až 15leté děti a podíl estetických aktivit a zájmů ve volném čase. Autorka popisuje estetickou výchovu, která se promítá do všech oblastí našeho života. Dříve byla tato výchova definována jako věda o krásnu, dnes již zahrnuje obecnou teorii umění a celou řadu mimouměleckých estetických jevů. Do zájmových činností estetickovýchovných patří hudební činnosti, výtvarné zájmové činnosti a literárně-dramatické zájmové činnosti. Institucemi zabývajícími se touto činností jsou základní umělecké školy a střediska volného času. Ve výzkumné části autorka pracuje s vlastním dotazníkem týkajícím se způsobu trávení volného času. Nejčastěji respondenti tráví svůj volný čas sportem, dále technickými činnostmi a následně, převážně dívky, estetickou činností. Na toto mají z velké části vliv rodiče, jejichž samotné zájmy ovlivňují orientaci dítěte na druh činnosti a jeho konkrétní zájmy ve volném čase. Zajímavé je také zjištění, že vzdělání rodičů má velký vliv na orientaci dítěte na estetické zájmy. U rodičů se středoškolským vzděláním se 40 % dětí věnuje estetickým zájmům a u rodičů s vysokoškolským vzděláním až 59 % dětí.⁵⁰

Autorka Kristýna Linhartová se ve své bakalářské práci zabývá působením výtvarné výchovy ve volném čase na osobnost dítěte. Z dětské kresby můžeme snáze pochopit, jak dítě vnímá okolní svět, jaké jsou jeho pocity, přání či jestli má problémy. V teoretické části práce se autorka zabývá charakteristikou dětské kresby, vývojovými stadii kresby a zvláštnostmi dětského výtvarného projevu. V praktické části jsou uvedeny výtvarné techniky a popis, jakým způsobem působí na rozvoj osobnosti. Následně jsou s dětmi prováděny výtvarné činnosti, při kterých se je autorka snaží zaujmout a zjistit, co je baví.⁵¹

V práci autorky Michaely Papánové se dočteme o různém pojetí výtvarné

⁴⁹ NERUŠILOVÁ, Daniela, 2012. *Volnočasové výtvarné aktivity jako východisko hodin výtvarné výchovy u dětí mladšího školního věku*. Brno. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Pedagogická fakulta.

⁵⁰ POSPÍŠILOVÁ, Danuše, 2007. *Estetická výchova ve volném čase*. Zlín. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Fakulta humanitních studií.

⁵¹ LINHARTOVÁ, Kristýna, 2017. *Působení výtvarné výchovy ve volném čase na osobnost dítěte v předškolním věku*. České Budějovice. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita. Teologická fakulta.

výchovy. Art-centrické pojetí výtvarné výchovy má za cíl probuzení zájmu o umění, hledání vlastního názoru a ten rozvíjet a umět číst významy uměleckého sdělení. Video-centrické pojetí zase hledá odlišnosti výtvarné výchovy ve vizuálním charakteru a přiklání se také k elektronickým prostředkům umělecké tvorby. Předposlední pojetí se nazývá gnozeo-centrické a chce mapovat, obohacovat či ozvláštňovat zkušenost všedního dne. Čtvrté a poslední pojetí klade důraz na vnímatele výtvarného projevu a prostor pro poznání sebe samého. Autorka se zabývá výtvarnými volnočasovými aktivitami a rozvojem kreativity u dětí a v praktické části práce se věnuje tvorbě programu volnočasových výtvarných aktivit v domácím prostředí, jelikož právě probíhal nouzový stav. Cílem byl rozvoj tvořivosti u dětí mladšího školního věku za pomoci výchovně vzdělávacích cílů.⁵²

5.2 Výzkumné cíle

Hlavním výzkumným cílem praktické části této práce je analyzovat nabídky zařízení a institucí pro realizaci výtvarných aktivit ve vybraných městech a zhodnotit, jaký je o tyto aktivity u dětí zájem.

Z hlavního cíle vyplývají dílčí cíle:

- Zjistit, jaká je oblíbenost kroužků s uměleckým/výtvarným zaměřením v závislosti na pohlaví.
- Zjistit, zda mají děti dostatek kroužků na výběr.
- Zjistit, jestli jsou děti při výběru kroužku s výtvarným zaměřením ovlivňovány rodiči.
- Zjistit zkušenosti z pohledu pedagoga volného času po pandemii covid-19.

5.3 Formulace hypotéz

Smyslem našeho výzkumu je vyvrátit nebo potvrdit předem stanovené hypotézy.

Umělecké/výtvarné kroužky navštěvují více dívky než chlapci.

⁵² PAPÁNOVÁ, Michaela, 2021. *Volnočasové výtvarné aktivity a rozvoj kreativity*. České Budějovice. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita. Teologická fakulta.

Děti, které se v budoucnu chtějí věnovat uměleckému zaměření na profesionální úrovni, jsou pozitivně motivovány svými rodiči.

Motivace dětí navštěvovat výtvarné kroužky po pandemii covid-19 se nezměnila.

5.4 Výzkumná metoda

Pro výzkum byla zvolena metoda kvantitativního výzkumu, metoda dotazování, technika dotazníku. Dotazník je v tomto případě vhodným výzkumným nástrojem, protože díky němu poměrně rychle získáme potřebné informace, a to od velkého počtu respondentů.

Jedná se o nejfrekventovanější metodu. Kvantitativní výzkum je charakterizován jako přístup, jehož zdrojem je objektivní a co možná nejpřesnější zkoumání edukační reality. Jinými slovy se jedná o záměrnou a systematickou činnost, při které se empirickými metodami zkoumají hypotézy o vztazích mezi jevy. Otázky v kvantitativním dotazníku musí být pro správné pochopení jasně a stručně formulovány. Technika dotazování má výhodu anonymity a poměrně rychlého shromažďování dat od velkého počtu respondentů.⁵³

Respondentům byly rozdány dva dotazníky, a to jeden pro děti navštěvující výtvarné kroužky a druhý pro samotné lektory, kteří kroužky vedou. Pro výzkum byla zvolena forma anonymního dotazníku, ve které nejde o znalost identity respondentů.

Dotazník pro děti obsahoval 11 otázek (viz příloha č. 1), přičemž první otázky byly zaměřena na osobní údaje, jako je pohlaví a věk. V další části byly zjišťovány důvody docházení do kroužků, či jak moc jsou děti ovlivňovány rodiči při výběru. V dalších otázkách nás zajímalo, jestli je pro děti nabídka kroužků dostatečná a co dělají ve volném čase. A v poslední části dotazníku nás zajímalo, jestli se změnila motivace kroužek navštěvovat po pandemii covid-19.

Dotazník pro lektory výtvarných aktivit (viz příloha č. 2) se skládal ze 3 otevřených otázek s možností dopsat vlastní odpověď, rozepsat se ve vlastních zkušenostech a vyjádřit svůj názor. Dotazník pro lektory byl zaměřen na jejich

⁵³ SKUTIL, Martin. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. 256 s. ISBN 978-80-7367-778-7. Str. 59.

zkušenost s kroužkem po pandemii covid-19. Během práce byla s lektory vedena diskuzi, která se týkala výuky kroužků po pandemii covid-19. Na základě těchto setkání a informací získaných jak od dětí, tak od lektorů, bylo následně provedeno vyhodnocení.

5.5 Výzkumný soubor

Výzkum probíhal za použití techniky kvantitativního výzkumu, konkrétně dotazníku. V úvodním slově byl respondentům krátce představen záměr a zároveň byli respondenti ujisti o anonymitě. Dotazníky byly rozdány v papírové podobě dětem v DDM Uherský Brod a DDM Astra, a to v kroužcích s výtvarným zaměřením.

Jednalo se celkem o 138 respondentů ve věku od 6 do 13 let, díky vlastní administraci byla návratnost 100 %. Dotazník byl sestaven tak, aby byl pro děti co nejvíce srozumitelný, aby jim zabral co nejméně času na vyplnění a zároveň aby na sebe otázky navazovaly. Byly zde možnosti i doplnění vlastního názoru k odpovědi. Čtyři dotazníky byly vyplněny pedagogem výtvarných aktivit společně s diskuzí na dané téma. Analýza výsledků hraje v rámci realizace výzkumu zásadní roli. V případě kvantitativního výzkumu jsou za účelem analýzy získaných informací využívány metody statistiky. Následně byly dotazníky zpracovány a k vyhodnocení byl využit tabulkový procesor Excel, který je při tvorbě grafů či tabulek nepostradatelný.

6 Zjištěná data

V této kapitole se budeme věnovat zjištěným datům, která byla zpracována podle jednotlivých otázek. V přílohách č.1 a č.2 nalezneme oba dotazníky. Odpovědi budou přehledně vyhodnoceny pomocí grafů a tabulek. Následně budou okomentovány, pro lepší přehlednost uvedeme i procentuální hodnoty.

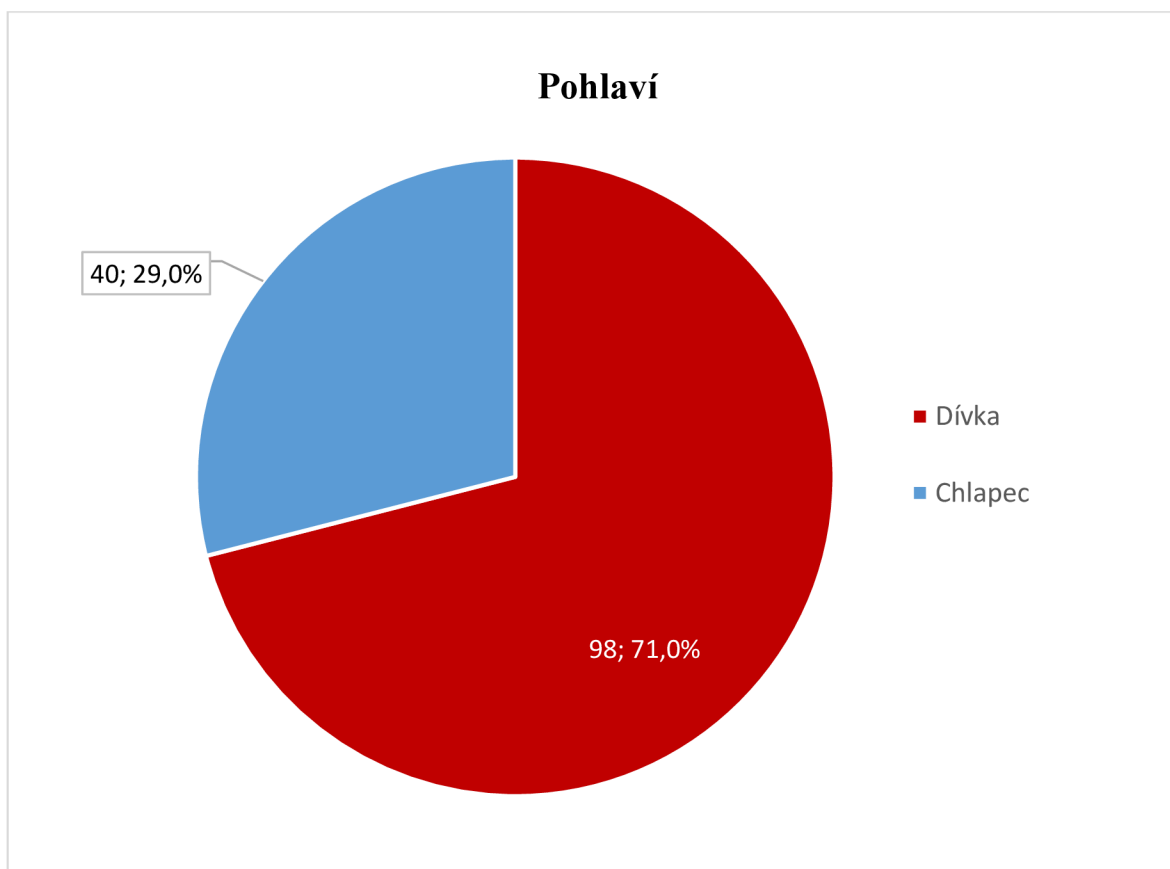
6.1 Základní popis souboru – dotazník 1

Celkově se šetření zúčastnilo 138 žáků, z toho bylo 71,0 % dívek (98 osob) a 29,0 % chlapců (40 osob), viz tabulka 1 a graf 1.

Tabulka 1 – Pohlaví žáků

Pohlaví	Četnost	Relat. četnost (%)
Dívka	98	71,0
Chlapec	40	29,0
Celkem	138	100,0

Graf 1 – Pohlaví žáků

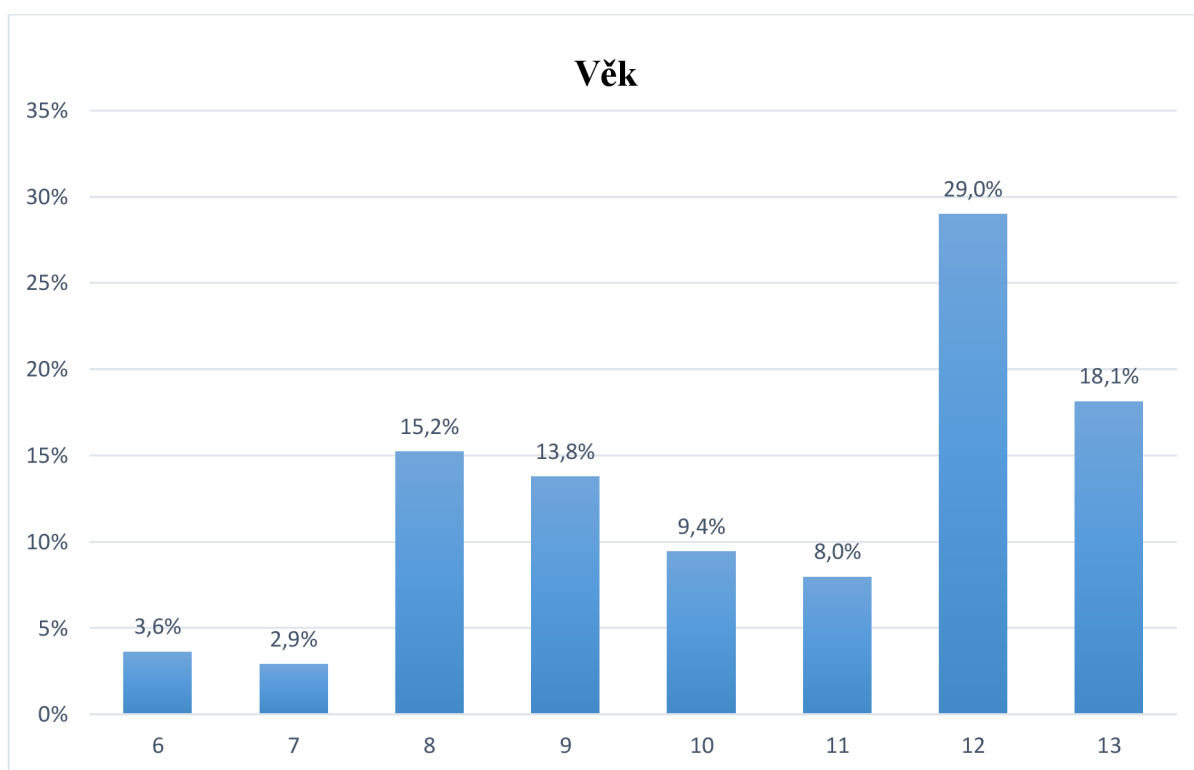
Do šetření byli zahrnuti žáci ve věku 6 až 13 let, průměrný věk žáků je 10,5 roku. Nejčastěji je žákům 12 let (29,0 %; 40 osob), viz tabulka 2 a graf 2.

Úvodní zjišťované údaje v prvních dvou otázkách nám dávají základní údaje o respondentech. Byl zjišťován rozdíl v návštěvnosti výtvarných kroužků mezi pohlavími. Respondenti měli pouze dvě uzavřené možnosti. Z celkového počtu bylo 71 % dívek a 29 % chlapců a je jasně patrné že zde dominuje ženské pohlaví. Druhá otázka byla na věk respondentů.

Tabulka 2 – Věk žáků

Věk	Četnost	Relat. četnost (%)
6	5	3,6
7	4	2,9
8	21	15,2
9	19	13,8
10	13	9,4
11	11	8,0
12	40	29,0
13	25	18,1
Celkem	138	100,0
Průměrný věk	10,5	

Graf 2 – Věk žáků

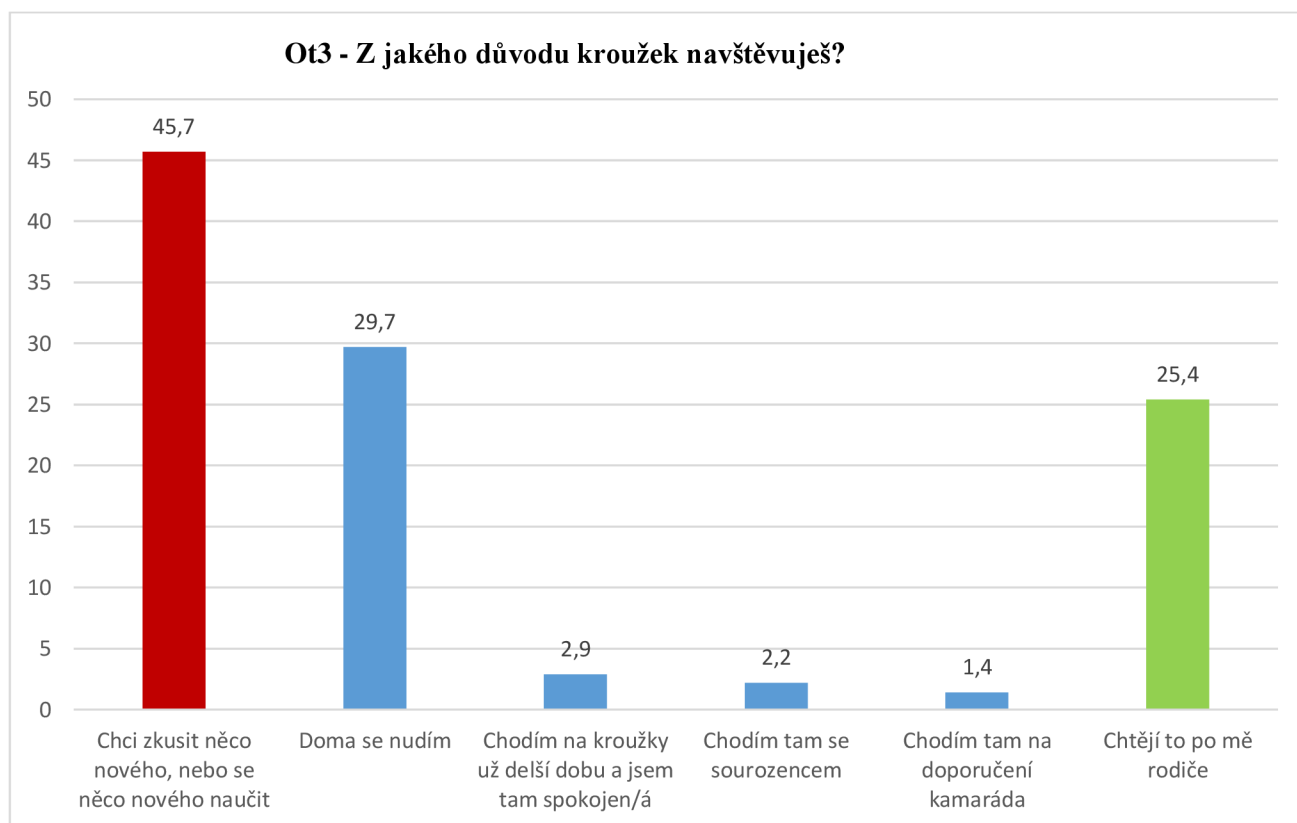
V tabulce 3 a na grafu 3 jsou uvedeny důvody, proč žáci navštěvují daný kroužek. Žáci mohli uvádět více důvodů, proto jsou jejich počty přepočítány na celkový počet žáků $n = 138$ a součet relativních četností nedává 100 %.

Otázka č. 3: Důvody chození do kroužků

Tabulka 3 – Ot3 – Z jakého důvodu kroužek navštěvuješ? (možnost více odpovědí)

Ot3 – Z jakého důvodu kroužek navštěvuješ?	Četnost	Relat. četnost (%; n = 138)
Chci zkusit něco nového nebo se něčemu novému naučit.	63	45,7
Doma se nudím.	41	29,7
Chodím na kroužky už delší dobu a jsem tam spokojen/á.	4	2,9
Chodím tam se svým bratrem/sestrou.	3	2,2
Chodím tam na doporučení svého kamaráda/kamarádky.	2	1,4
Chtějí to po mně rodiče.	35	25,4

Graf 3 – Ot3 – Z jakého důvodu kroužek navštěvuješ? (možnost více odpovědí)

Získaná data mi poskytla zajímavé odpovědi. Nejčastějším důvodem je „Chci zkusit něco nového, nebo se něčemu novému naučit“. Tento důvodu uvedlo 45,7 % dotázaných žáků (63 osob). Dalším důvodem je také i skutečnost, že se doma žáci nudí (29,7 %; 41 osob). Zajímavý je podíl 25,4 % žáků (35 odpovědí), kteří uvádějí, že do

kroužku chodí z důvodu, že to po nich chtějí jejich rodiče. Jen malá část dětí odpověděla na doporučení kamaráda, poté že to chtějí po dětech rodiče a někteří také dochází na kroužky se sourozencem.

Otázka č. 4: Jsou respondenti při výběru kroužků ovlivněny rodiči?

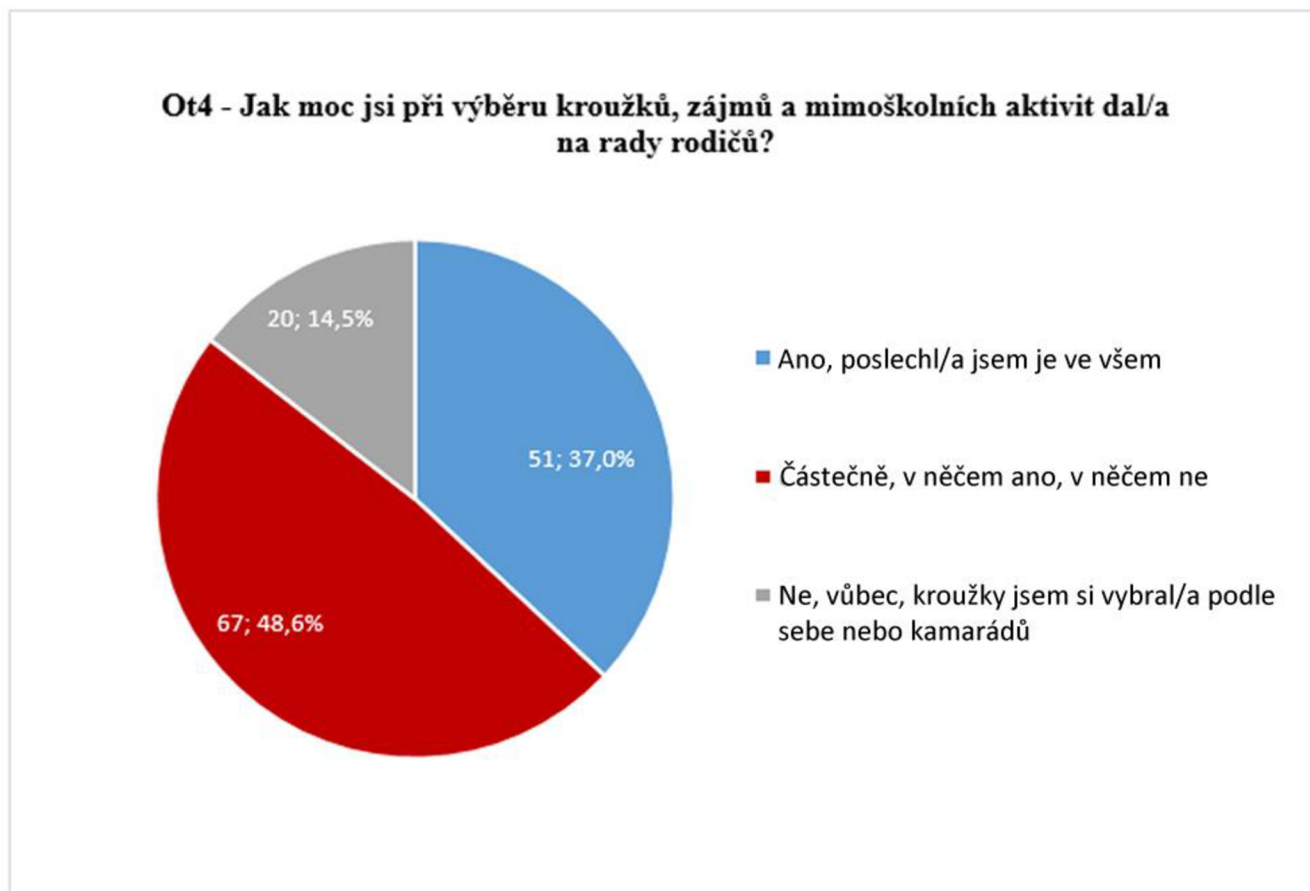
V teoretické části, v kapitole „Faktory ovlivňující trávení volného času“ jsme uvedli, že *„Rodina by měla dítě zapojit do plánování a prožívání volného času. Rodiče by se měli snažit o maximalizaci potenciálu u dítěte, snažit se mu pomoci stanovit cíle, které jsou přiměřené a podporovat jeho zájmy a vůli učit se novému. Měli by jevit zájem o volný čas dítěte a zajímat se, aby potomek svůj čas využíval smysluplně a ze svého dobrovolného rozhodnutí.“*

V tabulce 4 a na grafu 4 jsou uvedeny odpovědi na otázku, jak moc žáci dali na radu rodičů při výběru kroužků. 37,0 % žáků (51 osob) poslechli rodiče ve všem, 48,6 % částečně (67 osob) a 14,5 % žáků si vybíralo kroužky sami nebo podle kamarádů (20 osob).

Tabulka 4 – Ot4 – Jak moc jsi při výběru kroužků dal/a na rady rodičů?

Ot4 – Jak moc jsi při výběru kroužků, zájmů a mimoškolních aktivit dal/a na rady rodičů?	Četnost	Relat. četnost (%)
Ano, poslechl/a jsem je ve všem.	51	37,0
Částečně, v něčem ano, v něčem zase ne.	67	48,6
Ne, vůbec, kroužky jsem si vybral/a podle sebe (nebo kamarádů).	20	14,5
Celkem	138	100,0

Graf 4 – Ot4 – Jak moc jsi při výběru kroužků dal/a na rady rodičů?

Otázka č. 5: Jak dlouho respondenti výtvarné kroužky navštěvují

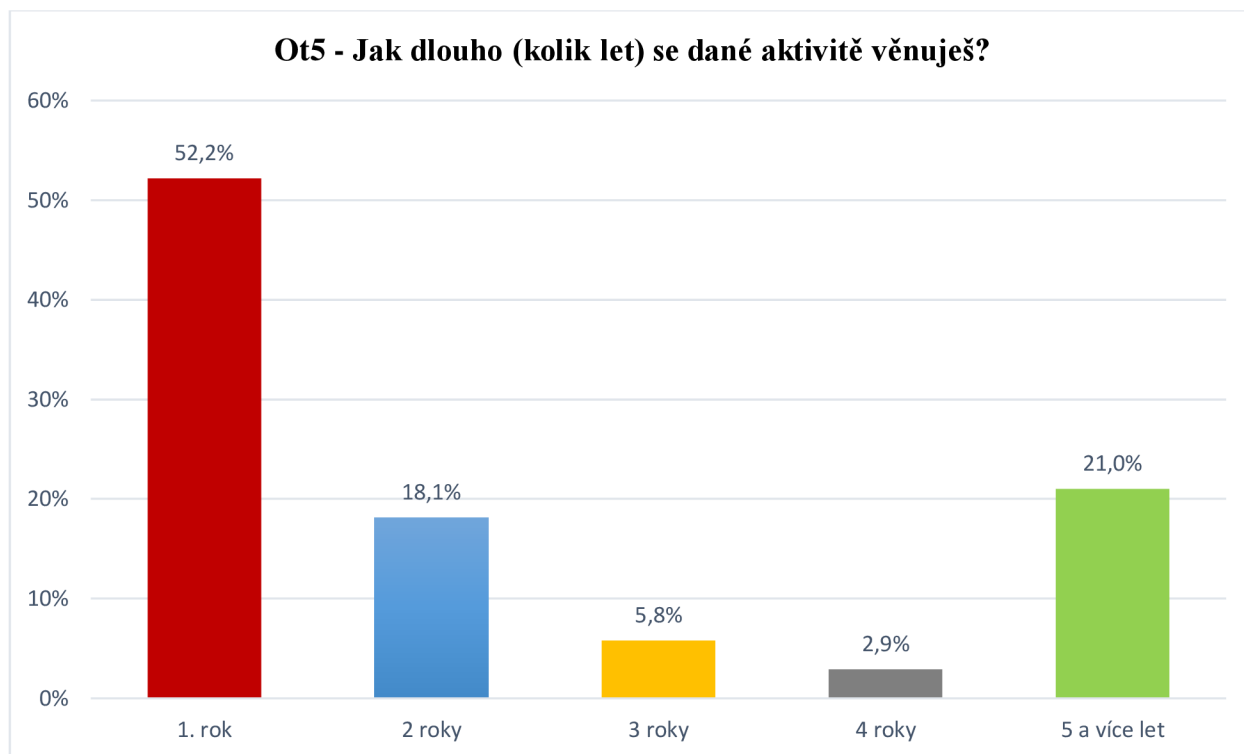
V otázce č. 5 jsme zjišťovali, jak dlouho děti navštěvují výtvarné kroužky. Chtěli jsme tak zjistit, jestli se těmto aktivitám věnují dlouhodobě, na což následně navazovala další otázka. Z tabulky je patrné, že nejvíce respondenti odpovídali, že výtvarný kroužek navštěvují 1. rok, celkem 52,2 %. Odpověď může být při prvním pohledu překvapivá, avšak při celkovém zkoumání všech otázek z dotazníku se dozvídáme, že je logická. Při analýze odpovědí na tuto otázku, můžeme výsledky porovnat s druhou otázkou z dotazníku č. 2 pro lektory volnočasových aktivit. Těch jsme se ptali, jestli přibývá, nebo ubývá zájem dětí o výtvarné kroužky, které vedou. Můžeme tedy předpokládat, že odpověď 1 rok koresponduje s odpověďmi lektorů, že zájem o kroužky přibývá, tudíž se nám potvrzuje, že po pandemii děti začaly navštěvovat výtvarné kroužky ve větší míře a popularita výtvarných aktivit vzrostla. Z dalších údajů můžeme vyčíst, že 18,1 % respondentů navštěvuje výtvarné kroužky 2 roky, 5,8 % dochází do kroužků 3 roky a pouze 2,9 % chodí na výtvarné kroužky 4 roky. 21 % dotazovaných respondentů odpovědělo, že se výtvarným aktivitám věnují 5 či více let.

Tabulka 5 – Ot5 – Jak dlouho (kolik let) se dané aktivitě věnuješ?

Ot5 – Jak dlouho (kolik let) se dané aktivitě věnuješ?	Četnost	Relat. četnost (%)
1 rok	72	52,2
2 roky	25	18,1
3 roky	8	5,8
4 roky	4	2,9
5 a více let	29	21,0
Celkem	138	100,0

V tabulce 5 a na grafu 5 jsou uvedeny počty žáků podle let, jak dlouho se věnují dané aktivitě kroužku. Nejvíce žáků (52,2 %; 72 osob) se věnují dané aktivitě první rok. Mezi žáky je i 21,0 % osob, které na daný kroužek chodí 5 a více let (29 osob).

Graf 5 – Ot5 – Jak dlouho (kolik let) se dané aktivitě věnuješ?

Otázka č. 6: Chtějí se respondenti v budoucnu věnovat umění profesionálně?

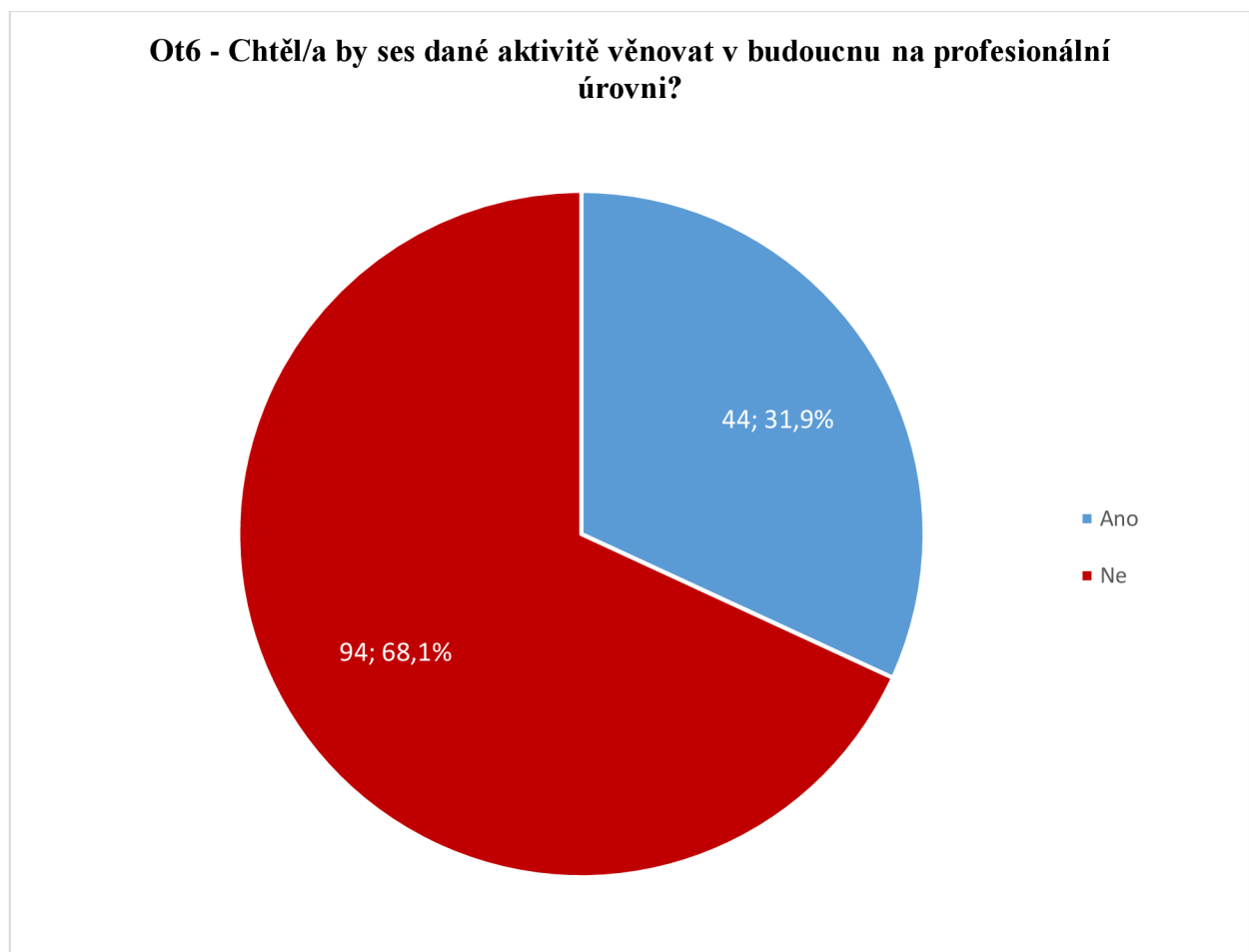
Otázka č. 6 měla od respondentů zjistit, jestli se chtějí věnovat uměleckým aktivitám v budoucnu na profesionální úrovni (např. jako malíř, grafik, učitel výtvarné výchovy apod.). Pomocí této otázky jsme tak chtěli zjistit důležitost zájmové aktivity v rámci dalšího profesního vzdělávání.

Na profesionální úrovni by se dané aktivitě chtělo věnovat 31,9 % dotázaných žáků. Jedná se o 44 osob, viz tabulka 6 a graf 6.

Tabulka 6 – Ot6 – Chtěl/a by ses dané aktivitě věnovat na profesionální úrovni?

Ot6 – Chtěl/a by ses dané aktivitě věnovat v budoucnu na profesionální úrovni?	Četnost	Relat. četnost (%)
Ano	44	31,9
Ne	94	68,1
Celkem	138	100,0

Graf 6 – Ot6 – Chtěl/a by ses dané aktivitě věnovat na profesionální úrovni?

Otázka č. 7: Co respondenty na výtvarných aktivitách baví

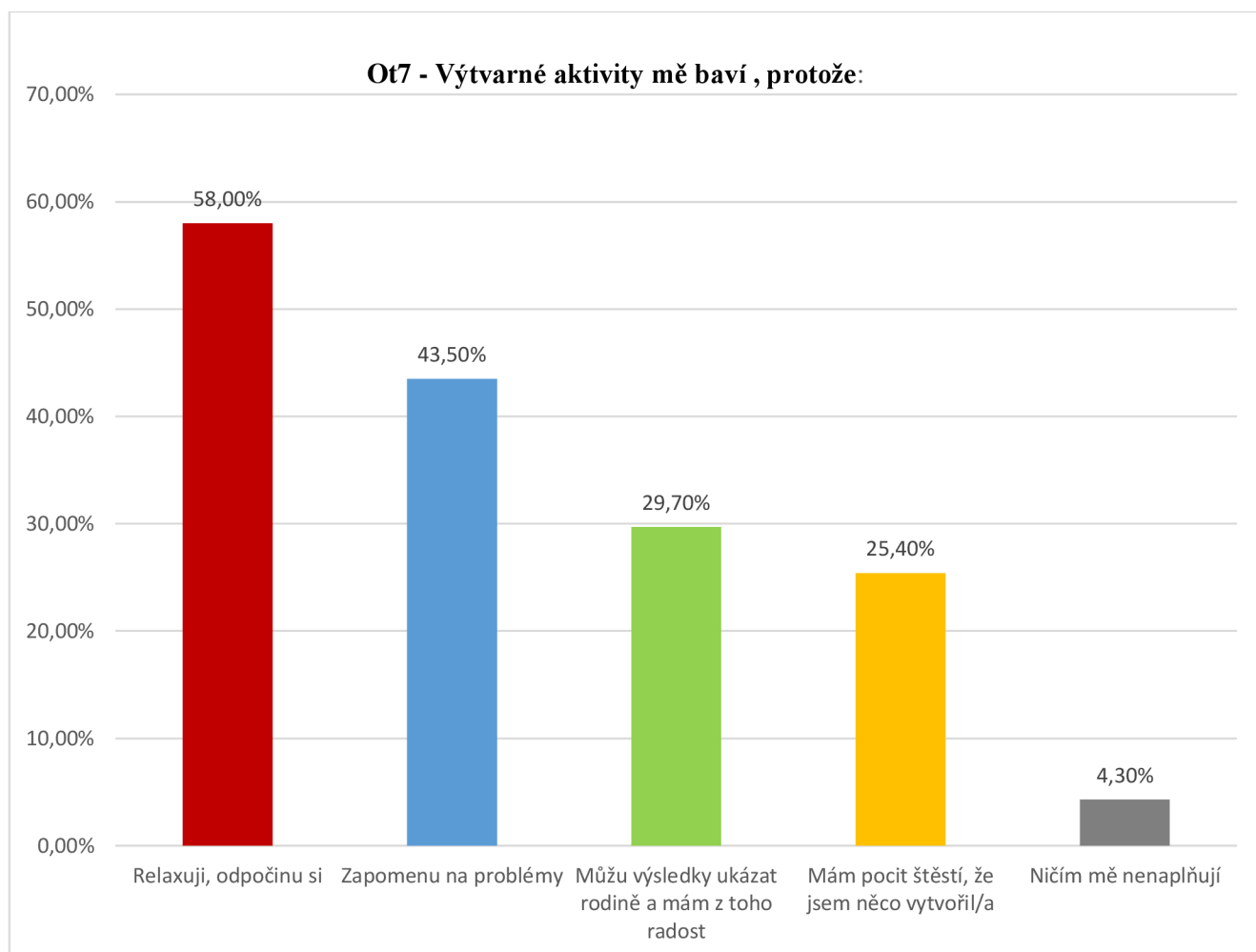
V tabulce 7 a na grafu 7 jsou uvedeny odpovědi na otázku, proč žáky baví výtvarné aktivity. Žáci opět mohli uvádět více odpovědí, a proto součet relativních četností nedává opět 100 %, jako základ byl vzat celkový počet sledovaných žáků, tj. n = 138.

Nejčastějším důvodem je relaxace a odpočinek, tento důvod uvedlo 58,0 % dotázaných žáků (80 osob), 43,5 % žáků uvádí, že výtvarné aktivity jim pomohou zapomenout na případné problémy (60 osob). 25,4 % žáků uvádí, že je výtvarné aktivity baví kvůli pocitu štěstí, že něco vytvořili.

Tabulka 7 – Ot7 – Výtvarné aktivity mě baví, protože: (možnost více odpovědí)

Ot7 – Výtvarné aktivity mě baví, protože:	Četnost	Relat. četnost (%; n = 138)
Relaxuji, odpočínám si.	80	58,0
Zapomenu na problémy.	60	43,5
Můžu výsledky své práce ukázat přátelům a rodině a mám z toho radost.	41	29,7
Ničí mě nenaplňují/nevím.	6	4,3
Mám pocit štěstí, že jsem něco vytvořil/a.	35	25,4

Graf 7 – Ot7 – Výtvarné aktivity mě baví, protože: (možnost více odpovědí; n = 138)

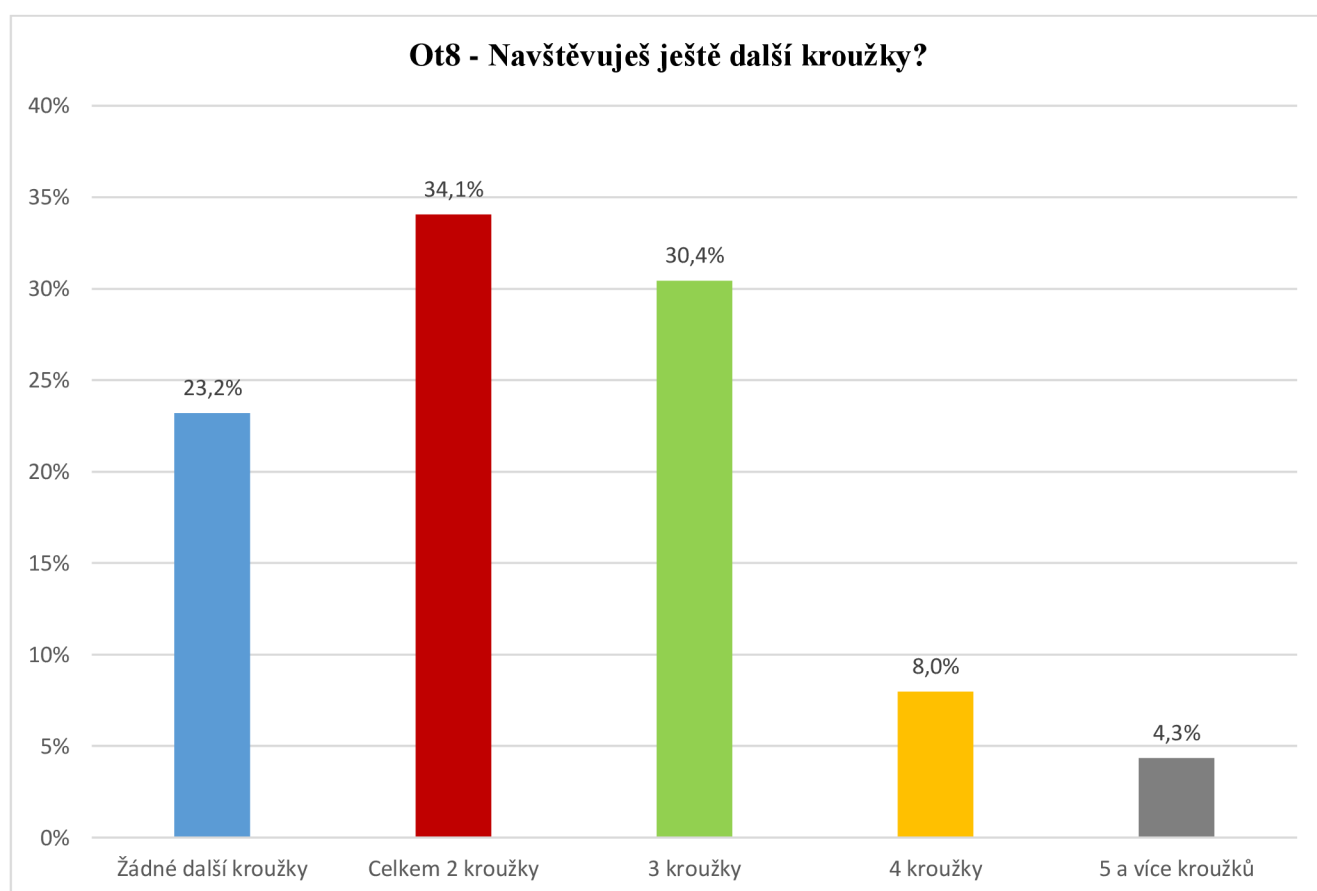
Otázka č. 8: Navštěvují respondenti další kroužky? Jaké?

V tabulce 8 a na grafu 8 jsou uvedeny počty žáků podle celkového počtu navštěvovaných kroužků. Nejčastěji žáci celkově navštěvují 2 kroužky (34,1 %; 47 žáků) anebo 3 kroužky (30,4 %; 42 osob).

Tabulka 8 – Ot8 – Navštěvuješ ještě další kroužky?

Ot8 – Navštěvuješ ještě další kroužky?	Četnost	Relat. četnost (%)
Žádné další kroužky	32	23,2
Celkem 2 kroužky	47	34,1
3 kroužky	42	30,4
4 kroužky	11	8,0
5 a více kroužků	6	4,3
Celkem	138	100,0

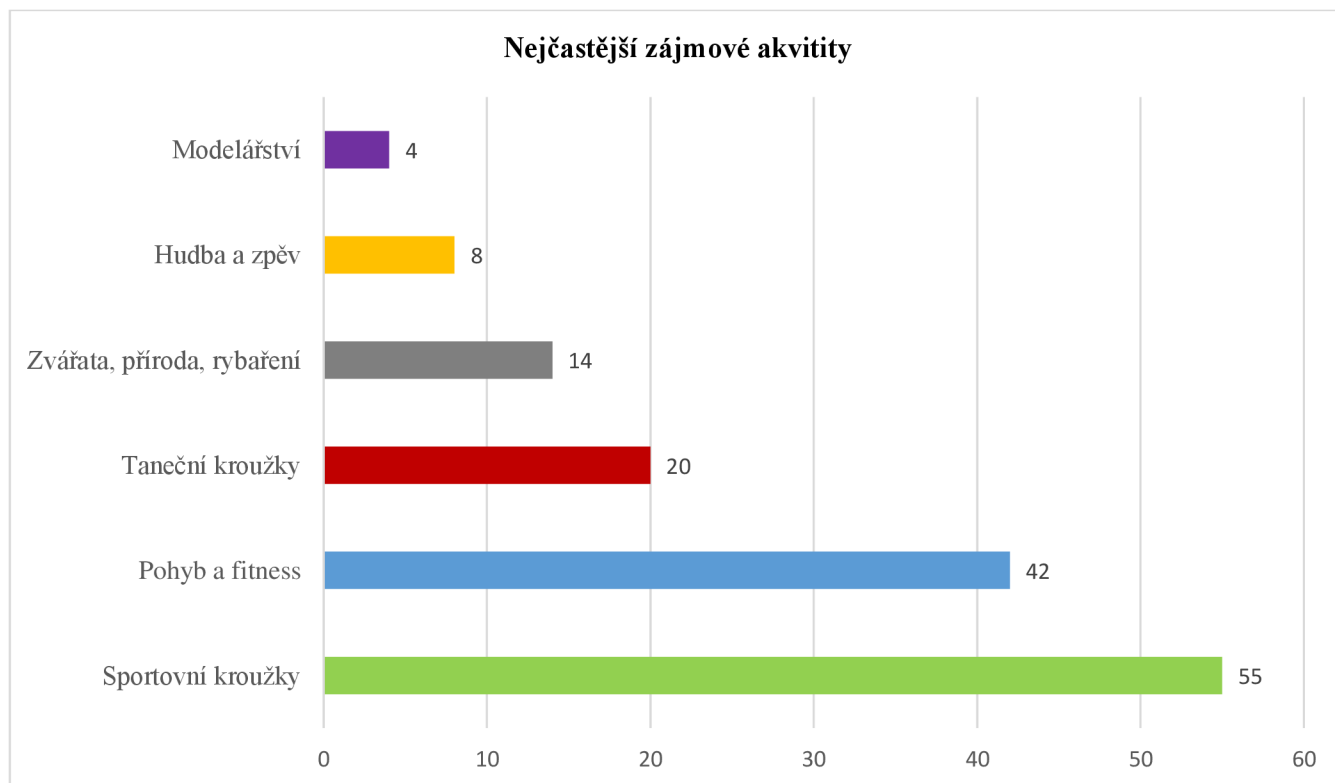
Graf 8 – Ot8 – Navštěvuješ ještě další kroužky?

Zajímalo nás, jestli respondenti navštěvují pouze výtvarný kroužek, nebo dochází i do dalších kroužků, případně jakých. 23,2 % respondentů označilo možnost

žádných dalších kroužků, to znamená, že navštěvují pouze jeden, a to výtvarný kroužek. 34,1 % respondentů navštěvuje celkem dva kroužky. Následují je respondenti se třemi kroužky, což činí 30,4 % z dotazovaných. Zbytek tvoří 8 % respondentů, kteří dochází do čtyř kroužků a nakonec necelá 4 % mají kroužků pět či více.

V následujícím grafu můžeme vidět zájmové aktivity respondentů, které se nejvíc opakovaly:

Jak ukazuje výše uvedený graf, nejčastější volbou dalších zájmových aktivit respondentů jsou kroužky se sportovním zaměřením – tuto možnost zvolilo 40 % dotazovaných, a tak ve výzkumu vede. Do sportovních kroužků patří badminton, bowling, florbal, jezdecký klub, lukostřelba, parkour, sebeobrana, sporty a hry, tenis a další. Tyto a další můžete nalézt právě v DDM Astra. Za sportovními kroužky následovala kategorie Pohyb a fitness, které volilo 30 % dotazovaných. Do této kategorie patří kroužky jako kalanetika, pilates, jóga, trampolíny, zdravotní cvičení a jiné. Následuje kategorie taneční kroužky, kterou navštěvuje 10 % respondentů, spolu s kroužky se zaměřením na přírodu, zvířata – chovatelství anebo rybářství. 6 % respondentů se dále věnuje hudbě a zpěvu. Nepatrné procento chodí na modelářství. Předpokládali jsme, že se v grafu také objeví kategorie média a internet a dnes tolik oblíbený YouTube kroužek, ale v našem výzkumném vzorku se neobjevil ani jednou.

Otázka č. 9: Je pro respondenty nabídka kroužků dostačující?

Otázka č. 9 sledovala, zda je pro žáky nabídka kroužků v okolí dostačující. Všichni dotázaní uvedli, že je nabídka dostačující, viz tabulka 9. Je tedy patrné, že nabídka kroužků v daných DDM je pro náš výzkumný vzorek dostačující a není třeba otevírat další kroužky, což hodnotíme kladně.

Tabulka 9 – Ot9 – Je pro tebe nabídka kroužků v okolí dostačující?

Ot9 – Je pro tebe nabídka kroužků v okolí dostatečná?	Četnost	Relat. četnost (%)
Ano	138	100,0
Ne	0	0,0
Celkem	138	100,0

Otázka č. 10: Jak tráví respondenti volný čas

V tabulce 10 a na grafu 9 jsou uvedeny odpovědi na otázku „Co děláš ve svém volném čase, pokud zrovna nechodíš na kroužky?“. Žáci mohli opět uvést více odpovědí. Odpovědi jsou seřazeny podle četnosti. Nejčastěji žáci poslouchají hudbu (48,6 %; 67 osob) nebo chodí s kamarády ven (38,4 %; 53 osob). 47 dětí se rádo věnuje sportu. Mezi nejméně zastoupené odpovědi patří četba a chození do kina či divadla (2,2 % žáků a 0,7 % žáků).

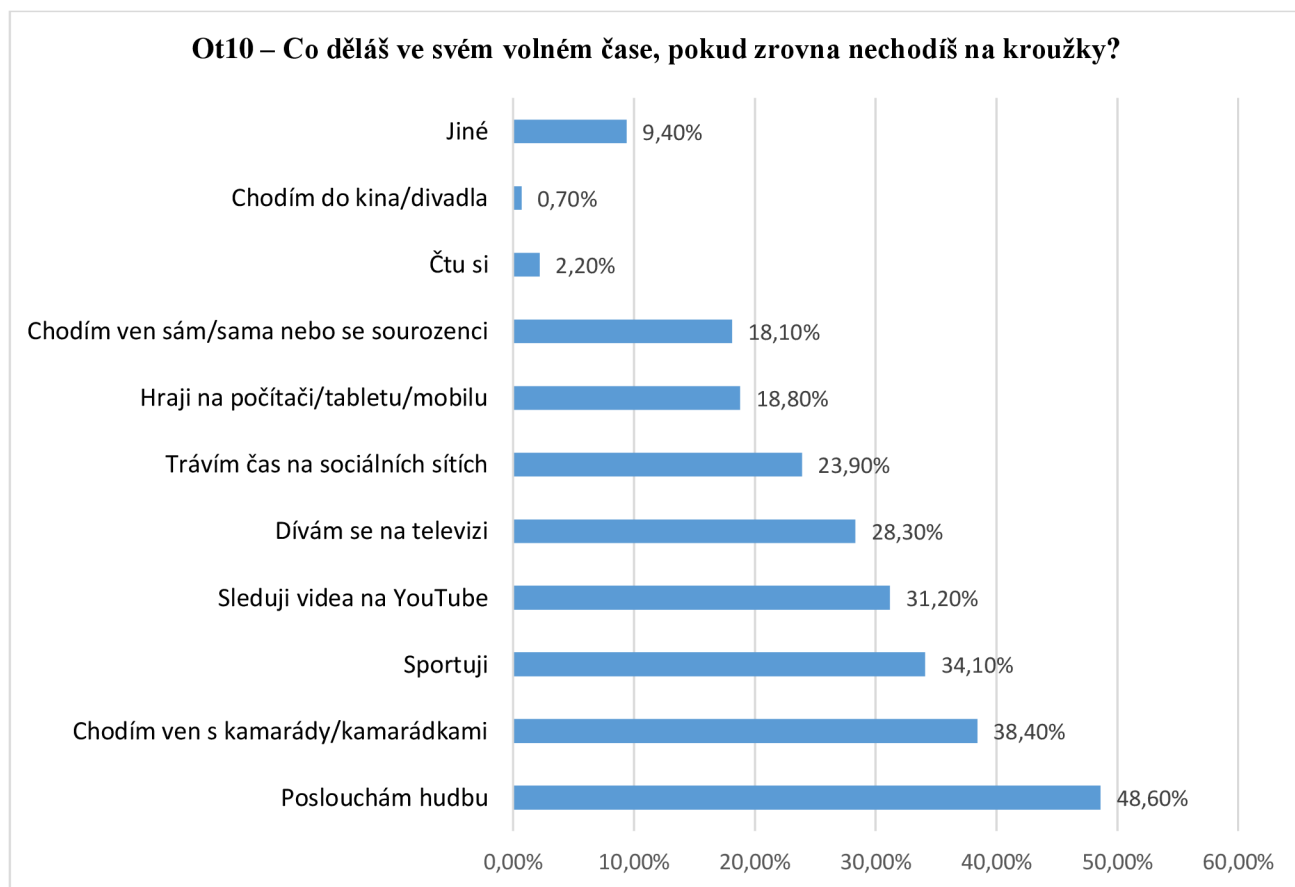
Tabulka 10 – Ot10 – Co děláš ve svém volném čase, pokud nechodíš na kroužky?

(možnost více odpovědí)

Ot10 – Co děláš ve svém volném čase, pokud zrovna nechodíš na kroužky?	Četnost	Relat. četnost (%; n = 138)
Poslouchám hudbu.	67	48,6
Chodím ven s kamarády/kamarádkami.	53	38,4
Sportuji.	47	34,1
Sleduji videa na YouTube.	43	31,2
Dívám se na televizi.	39	28,3
Trávím čas na sociálních sítích (Facebook, Instagram apod.).	33	23,9
Hraji na počítači/tabletu/mobilu.	26	18,8
Chodím ven sám/sama nebo se sourozenci.	25	18,1
Čtu si.	3	2,2
Chodím do kina nebo do divadla.	1	0,7
Jiná odpověď	13	9,4

Graf 9 – Ot10 – Co děláš ve svém volném čase, pokud zrovna nechodíš na kroužky?

(možnost více odpovědí; n = 138)

Díky této otázce jsme se chtěli dozvědět, jak respondenti, kteří navštěvují výtvarné kroužky, následně tráví volný čas. Za nejčastější aktivitu respondenti označovali poslech hudby, a to konkrétně 48,6 % dotazovaných. Další velmi častá odpověď byla chození ven s kamarády, což konkrétně odpovědělo 38,4 % respondentů. Obliba sportu je zde očividná a věnuje se mu 34,1 % respondentů. Za touto položkou následuje sledování videí na YouTube s 31,2 %. Následuje 28,3 % respondentů, kteří také rádi sledují televizi. Na sociálních sítích, jako je Instagram, Facebook apod., tráví čas 23,9 % z dotazovaných. Další položky, jako chození ven sám nebo se sourozenci, označilo 18,1 % dotazovaných. 2,2 % dětí si rádo ve volném čase čte. Zájem o kulturu je téměř nulový, kino či divadlo označilo pouze 0,7 %. Předpokládáme, že do kina a divadla chodí respondenti v pozdějším věku. 9,4 % dotazovaných se ještě věnuje jiným aktivitám.

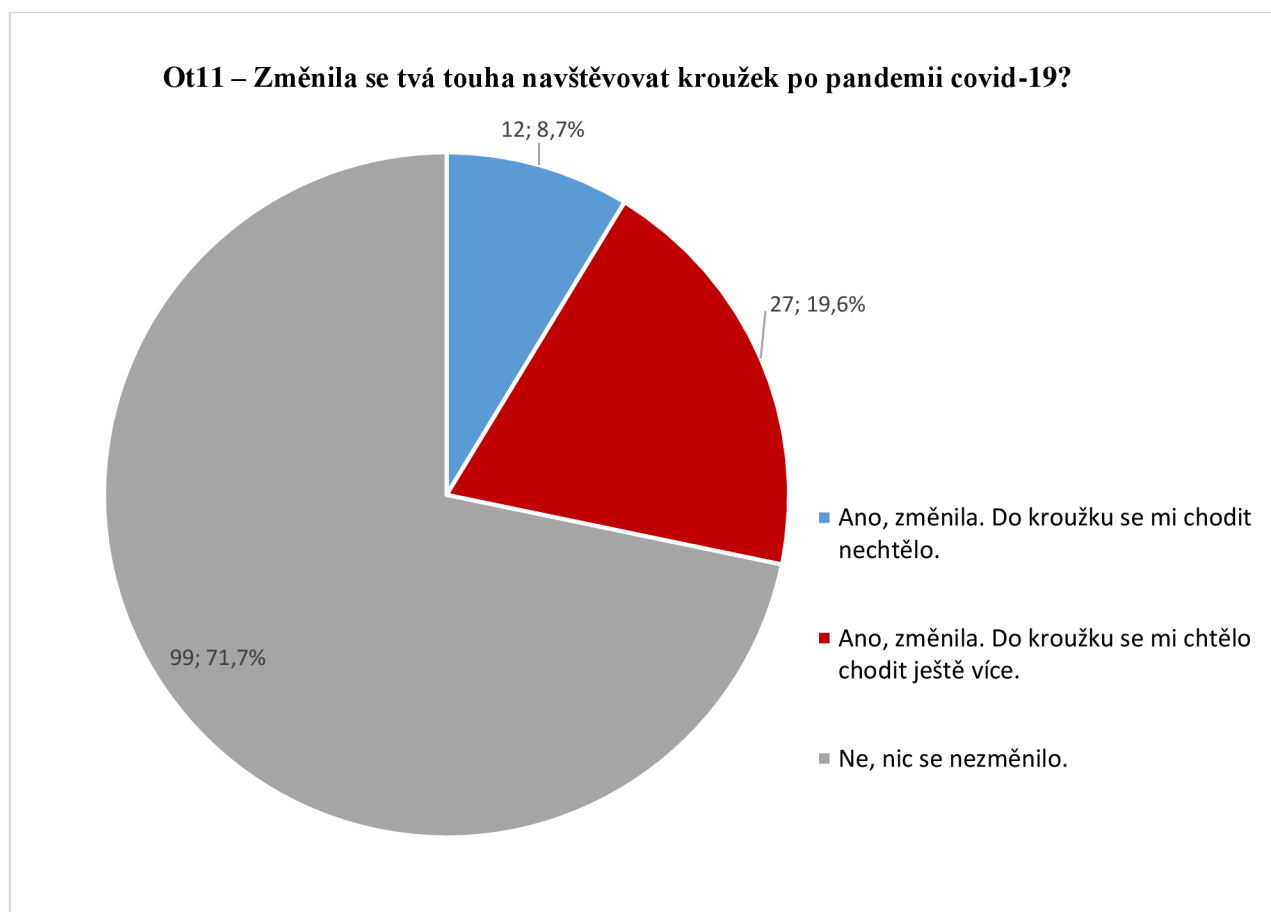
Otázka č. 11: Změnila se touha navštěvovat kroužky po pandemii covid-19?

Poslední otázka dotazníku zjišťovala, zda se žákům po pandemii Covid 19 změnila touha navštěvovat kroužek. 71,7 % sledovaných žáků uvedlo, že se nic nezměnilo (99 žáků), 8,7 % žáků (12 odpovědí) uvedlo, že se jim do kroužku nechtělo. 19,6 % žáků uvedlo, že se jim motivace změnila, chtělo se jim do kroužku více než pandemií, viz tabulka 11 a graf 10.

Tabulka 11 – Ot11 – Změnila se tvá touha navštěvovat kroužek po pandemii covid-19?

Ot11 – Změnila se tvá touha navštěvovat kroužek po pandemii covid-19?	Četnost	Relat. četnost (%)
Ano, změnila. Do kroužku se mi chodit nechtělo.	12	8,7
Ano, změnila. Do kroužku se mi chtělo chodit ještě více.	27	19,6
Ne, nic se nezměnilo.	99	71,7
Celkem	138	100,0

Graf 10 – Ot11 – Změnila se tvá touha navštěvovat kroužek po pandemii covid-19?

Zajímalo nás, jak ovlivnila pandemie covid-19 návštěvnost respondentů v kroužcích. Chtěli jsme se dozvědět, jestli jim po pandemii motivace chodit do zájmových aktivit klesla, zůstala stejná, anebo jestli se jim po několikeroční domácí výuce chtělo do kroužků chodit ještě více. Výsledky z grafu ukazují, že 71,7 % z dotazovaných nepocíťovalo žádnou větší změnu v motivaci docházet do kroužků. 19,6 % respondentů mělo po pandemii covid-19 ještě větší chuť do kroužků docházet. 8,7 % dotazovaných odpovědělo, že se jim do kroužků po pandemii nechtělo.

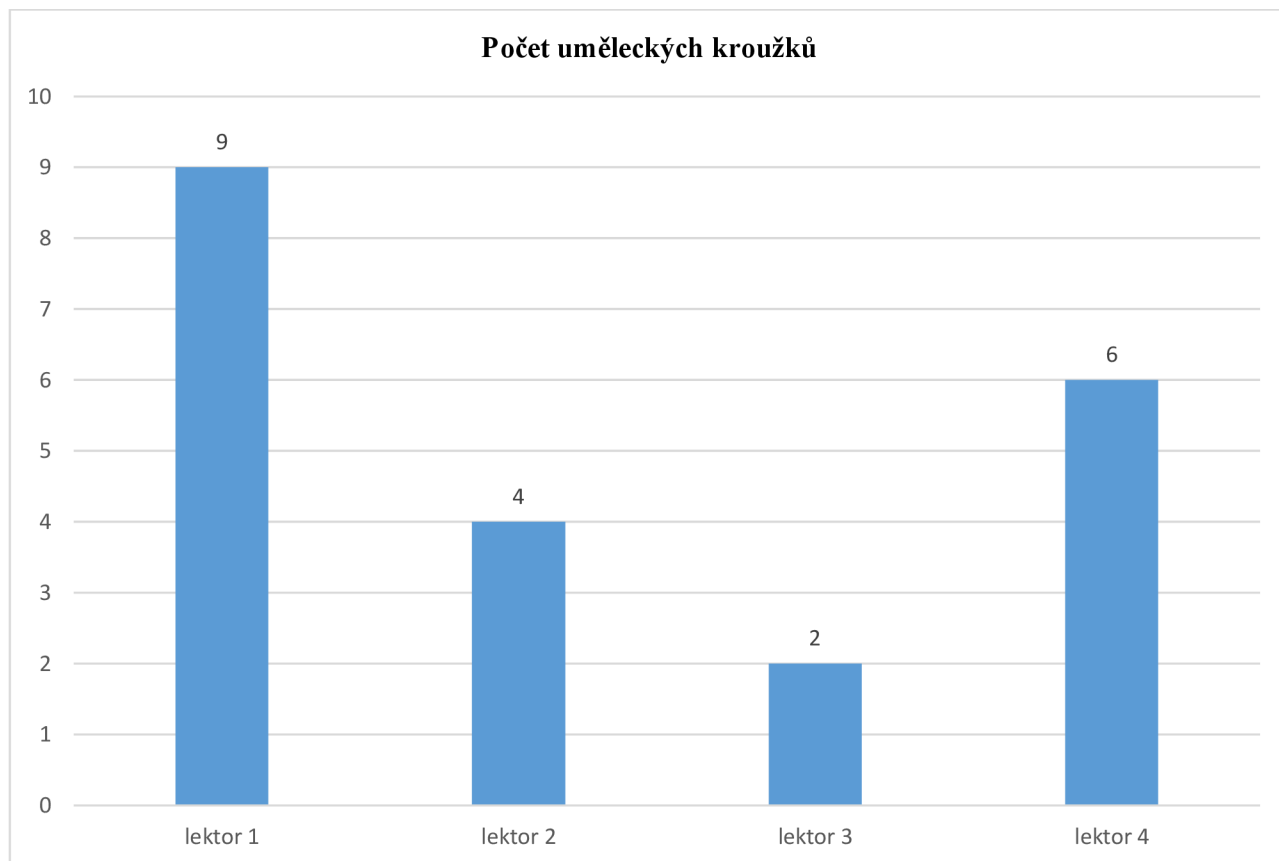
6.2 Základní popis souboru – dotazník 2

Druhý dotazník byl záměrně zaměřen na lektory výtvarných aktivit, abychom zjistili, jestli pandemie covid-19 kroužek ovlivnila, a dále to, jestli se změnil zájem o chození do výtvarných kroužků. Dotazník pro lektory vyplnili 4 lektori.

Otázka č. 1: Kolik umělecky zaměřených kroužků vedete?

V průměru tito lektoři vedou 5,3 kroužku. Maximum je 9, minimum jsou 2 kroužky, viz graf 11.

Graf 11 – Počet vedených uměleckých kroužků

Otázka č. 2: Ubývá či přibývá zájem dětí o výtvarné aktivity?

Tabulka 12 – Změny počtů dětí

Ubývá či přibývá zájem dětí o výtvarné aktivity?	Četnost	Relat. četnost (%)
Ubývá	0	0,0
Zůstává stejný zájem	2	50,0
Přibývá	2	50,0
Celkem	4	100,0

Celkově si polovina lektorů myslí, že dětí přibývá, druhá polovina spíše vidí stále stejný zájem. Svě odpovědi mohli rozvést, odůvodnit.

Lektor č. 1 a lektor č. 2 na tuto otázku odpověděli, že zájemců o výtvarné aktivity přibývá. Zbytek dotazovaných odpověděl, že zájem jim přijde stejný jako před covidem. Lektor č. 1 a lektor č. 2 svoji odpověď odůvodnili podobně. Obě lektorky mají pocit, že vliv na to má covid-19, kdy byly děti dlouho „zavřené“ doma a nemohly se naplno věnovat svým koníčkům a stýkat se s ostatními dětmi. Tudíž jakmile to situace dovolila, rodiče děti do kroužků přihlašovali ve velkém, a tak se i výtvarné kroužky těší velké oblibě. Lektoři, kteří v rámci dotazníkového šetření odpověděli, že jim zájem přijde stejný, nepocítily tak výrazný nárůst ani úbytek.

Otázka č. 3: Máte plnou kapacitu dětí v kroužku?

Tabulka 13 – Kapacita kroužku

Máte plnou kapacitu dětí v kroužku?	Četnost	Relat. četnost (%)
Ano	0	0,0
Ne	4	100,0
Celkem	4	100,0

Plnou kapacitu kroužků mají všichni ze sledovaných lektorů.

Otázka č. 4: Proměnila se po pandemii covid-19 nějak výuka kroužku?

Tabulka 14 – Proměna výuky

Proměnila se po pandemii covid-19 nějak výuka kroužku?	Četnost	Relat. četnost (%)
Ne	4	100,0
Ano	0	0,0
Celkem	4	100,0

Všichni lektori se shodnou, že se výuka po pandemii nezměnila. Možnost rozvedení odpovědi využili dva lektori, kteří dodali, že ihned po znovuotevření byly děti velice živé a chyběl jim řád. Měly problémy s plněním zadání a chtěly si často mezi sebou i s lektorem povídat. Toto je, vzhledem k tomu, že jim za dob pandemie covid-19 chyběl sociální kontakt a setkávání se v zájmových aktivitách, logické. V době výzkumu již bylo zase vše jako dříve a děti byly o dost klidnější než na začátku, ihned po otevření.

7 Vyhodnocení hypotéz

Na začátku kvantitativního výzkumu v této diplomové práci byly stanoveny hypotézy a v této kapitole se zaměříme na jejich ověření a dozvíme se, zda je provedený výzkum potvrdil, nebo vyvrátil.

Zadané hypotézy jsou ve tvaru:

H1: Umělecké/výtvarné kroužky navštěvují více dívky než chlapci.

H2: Děti, které se v budoucnu chtějí věnovat uměleckému zaměření na profesionální úrovni, jsou pozitivně motivovány svými rodiči.

H3: Motivace dětí navštěvovat výtvarné kroužky po pandemii covid-19 se nezměnila.

7.1 Hypotéza 1

První hypotéza sleduje rozdíly v návštěvnosti kroužků mezi dívkami a chlapci. Pro ověření této hypotézy použijeme proměnnou Pohlaví. Pro vyhodnocení hypotézy použijeme binomický test, který sleduje, zda jsou obě kategorie zastoupeny rovným dílem, tj. 50 %.

Testovaná hypotéza pro jednotlivé pohlaví bude ve tvaru:

H1.0: Podíl dívek v uměleckých kroužcích je 50 %.

H1.1: Podíl dívek v uměleckých kroužcích je větší než 50 %.

Z tabulky 15 lze vyvodit, že dívek je v souboru 71,0 %, zatímco chlapců se pouze 29,0 %. Není proto překvapující, že na základě provedeného testu (p-hodnota <0,001) testované hypotézy na hladině významnosti $\alpha = 5\%$ zamítáme. **Podíl dívek je větší než 50 %, tj. Umělecké/výtvarné kroužky navštěvují více dívky než chlapci.**

7.2 Hypotéza 2

Druhá hypotéza sleduje, zda děti, které se v budoucnu chtějí věnovat uměleckému zaměření na profesionální úrovni, jsou pozitivně motivovány svými rodiči, tj. zda mezi těmito proměnnými existuje statisticky významný vztah.

Testovaná hypotéza bude ve tvaru:

H2.0: Mezi profesionálními plány a výběrem kroužků podle rodičů neexistuje statisticky významný vztah.

H2.1: Mezi profesionálními plány a výběrem kroužků podle rodičů existuje statisticky významný vztah.

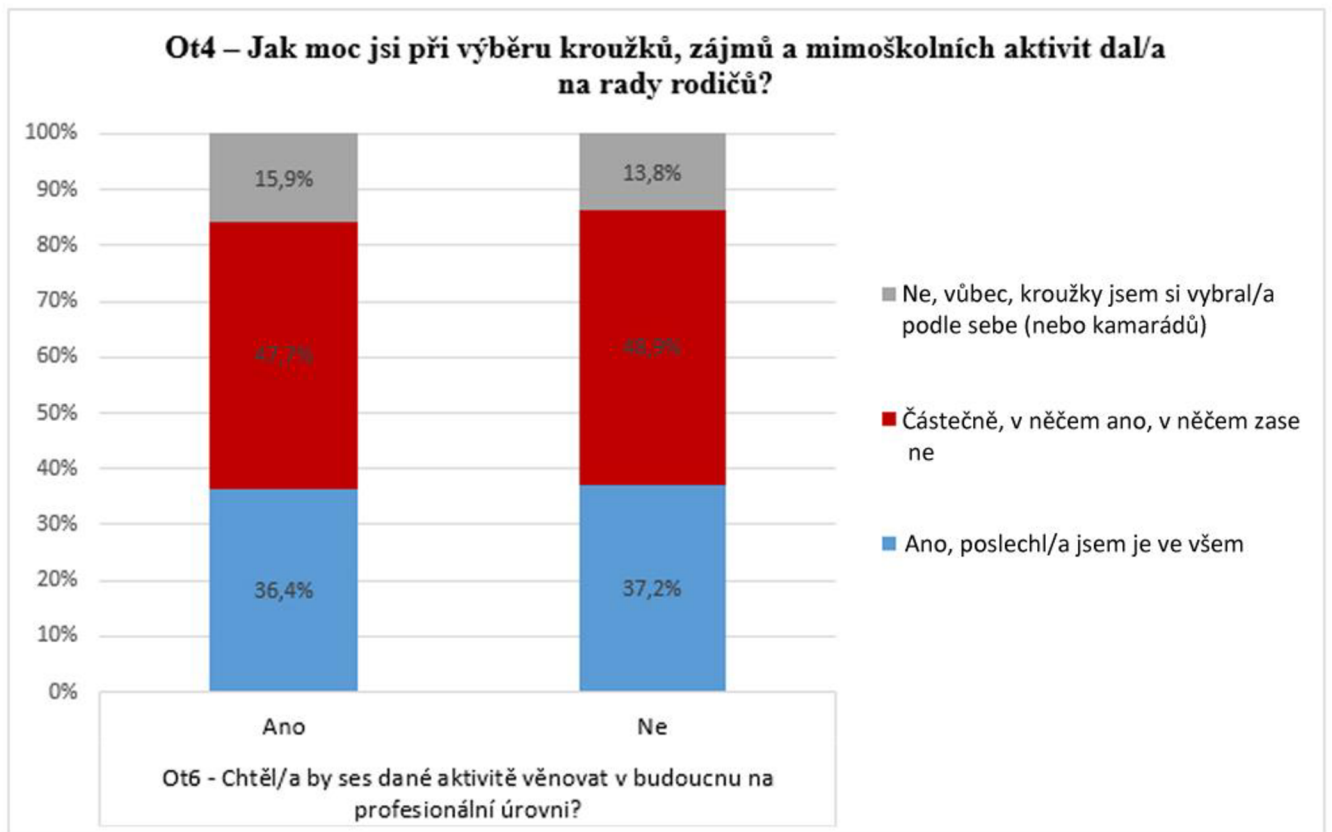
Sledované proměnné budou Ot6 – „Chtěl/a by ses dané aktivitě věnovat v budoucnu na profesionální úrovni?“ A Ot4 – „Jak moc jsi při výběru kroužků, zájmů a mimoškolních aktivit dal/a na rady rodičů?“.

Pro vyhodnocení této hypotézy použijeme χ^2 test nezávislosti v kontingenční tabulce. Tento test se používá v případě, kdy sledujeme závislost dvou slovních (nominálních) proměnných. Výslednou kontingenční tabulkou je tabulka 15, rozložení odpovědí je pak patrné i z grafu 12. Z tabulky lze vyvodit, že podíl osob, které se chtějí věnovat dané aktivitě na profesionální úrovni a poslechl ve výběru rodiče, je 36,4 %. Velmi podobný podíl u výběru rodičů mají i osoby, které neplánují uměleckou profesionální dráhu. Není proto překvapující, že na základě provedeného testu ($G = 0,105$; p -hodnota = 0,949) testovanou hypotézu na hladině významnosti $\alpha = 5 \%$ nezamítáme. **Mezi profesionálními plány a výběrem kroužků podle rodičů neexistuje statisticky významný vztah.**

Tabulka 14 – Profesionální plány podle výběru rodičů

		Ot6 – Chtěl/a by ses dané aktivitě věnovat v budoucnu na profesionální úrovni?		Celkem
		Ano	Ne	
Ot4 – Jak moc jsi při výběru kroužků, zájmů a mimoškolních aktivit dal/a na rady rodičů?	Ano, poslechl/a jsem je ve všem.	16 (36,4 %)	35 (37,2 %)	51 (37 %)
	Částečně, v něčem ano, v něčem zase ne.	21 (47,7 %)	46 (48,9 %)	67 (48,6 %)
	Ne, vůbec, kroužky jsem si vybral/a podle sebe (nebo kamarádů).	7 (15,9 %)	13 (13,8 %)	20 (14,5 %)
Celkem		44 (100 %)	94 (100 %)	138 (100 %)

Graf 12 – Profesionální plány podle výběru rodičů

7.3 Hypotéza 3

Třetí předpoklad je ve tvaru: Motivace dětí navštěvovat výtvarné kroužky po pandemii covid-19 se nezměnila. Tento předpoklad vyhodnotíme pomocí otázky č. 11 – „Změnila se tvá touha navštěvovat kroužek po pandemii covid-19?“.

Hypotéza bude ve tvaru:

H3.0: Podíl osob, které si myslí, že došlo ke změně, a osob, které si myslí, že se nic nezměnilo, je shodný

H3.1: Podíl osob, které si myslí, že se nic nezměnilo, je větší než 50 %

Z tabulky 11 je patrné, že 71,7 % osob si myslí, že se nic nezměnilo. 8,7 % osob uvádí, že se motivace změnila a do kroužku se jim nechtělo. 19,6 % žáků uvádí, že se motivace změnila a do kroužku se jim chtělo ještě více.

Pro ověření rozdílů mezi jednotlivými kategoriemi použijeme binomický test, který předpokládá, že sledovaná kategorie („Beze změny“) má oproti sloučeným kategoriím „změna“ 50% zastoupení.

Není proto překvapující, že na základě provedeného testu (p-hodnota <0,001)) testovanou hypotézu na hladině významnosti $\alpha = 5\%$ zamítáme. Více než 50 % dětí si myslí, že se jejich motivace navštěvovat výtvarné kroužky po pandemii covid-19 nezměnila.

Můžeme tedy konstatovat, že výsledek této otázky ukázal kladné zjištění a 71,1 % respondentů nepociťuje negativní dopady pandemie covid-19 na motivaci navštěvovat výtvarné volnočasové aktivity.

8 Shrnutí výsledků výzkumu

V předcházející části práce byly prezentovány výsledky realizovaného výzkumu, který byl proveden v DDM Astra ve Zlíně a DDM Uherský brod. Výzkum byl proveden ve výtvarných kroužcích, kde byly rozdány dotazníky, které byly potřebné ke shromáždění dat. Na základě získaných odpovědí jsme došli k závěrům, které si zde následně popíšeme.

Na začátku výzkumné části jsme se snažili dohledat podobná výzkumná šetření či studie, se kterými by bylo možné námi získané hodnoty porovnat. Analyzovali jsme dosavadní stav zkoumání a zjistili, že stejným či podobným tématem se zatím moc autorů nezabývalo. O problematice volného času dětí toho bylo již napsáno mnoho, ale nikdo se nezabýval výtvarnými volnočasovými aktivitami dětí v dnešní době.

V této kapitole se vrátíme k cílům a úkolům této diplomové práce. Hlavním cílem bylo analyzovat nabídky zařízení a institucí pro realizaci výtvarných aktivit ve vybraných městech, zhodnotit, jaký je o tyto aktivity u dětí zájem a zda jsou děti při výběru ovlivněny rodiči.

V předchozí kapitole byly prezentovány výsledky realizovaného výzkumu. Ten byl zaměřen na děti navštěvující výtvarné volnočasové aktivity ve vybraných dvou městech a lektory volného času vedoucí tyto kroužky. Pro výzkum bylo záměrně vybráno krajské město Zlín, kde momentálně pracuji, a město Uherský Brod, kde jsem

sama kdysi navštěvovala zájmové kroužky. Záměrem bylo zjistit, jak velký rozdíl bude v nabídce zájmových kroužků v dnešní době v porovnání velkého a menšího města.

Prvním krokem tedy bylo analyzovat nabídku zájmových kroužků ve vybraných zařízeních volného času, což se povedlo. Předpokladem bylo, že v menším městě v porovnání s větším bude nabídka o dost menší, a proto je poměrně překvapivé, že i přes toto zjištění je nabídka tak rozmanitá, což je pozitivní zjištění. Děti a mládež mohou kromě kroužků navštěvovat pobyty, tábory či různé víkendové akce, a tak nejen o výtvarné volnočasové aktivity zde není nouze.

V dotazníkovém šetření bylo celkem osloveno 138 dětí navštěvujících výtvarné kroužky, a 4 lektori volného času. V úvodních informacích jsme zjišťovali rozdíl mezi pohlavími a výběrem výtvarných kroužků. Z výsledků je patrné, že zde dominuje ženské pohlaví, které z celkového počtu dotazovaných činí 71 %. V další otázce nás zajímalo, jaké jsou důvody chození dětí do kroužku. Z výsledků vyplynulo pozitivní zjištění, a sice že většina respondentů kroužky navštěvuje z toho důvodu, že se chtějí naučit něco nového. Díky teorii vyvstala následující otázka zaměřená na to, jak moc jsou děti při výběru kroužků ovlivněny rodiči. Ukázalo se, že vliv rodičů na volbu kroužků je značný a v našem výzkumu je celkem 37 % dětí ovlivněno rodiči. 48,6 % je rodiči ovlivněno částečně. Následující otázka, jak dlouho respondenti kroužky navštěvují, nás příjemně překvapila, neboť z výsledků je patrné, že 21 % dětí výtvarné kroužky navštěvuje 5 či více let. Je to pozitivní zjištění, a to hlavně z důvodu, že na základě těchto odpovědí můžeme předpokládat, že vybraná střediska dětí zaujala natolik, že je navštěvují několik let. V této otázce jsme se také dozvěděli, že 52,2 % dětí kroužek navštěvuje 1 rok, z čehož můžeme vyvodit zejména to, že zájem dětí o výtvarný kroužek po pandemii covid-19 vzrostl.

Následující otázka byla pokládána z toho důvodu, aby bylo zjištěno, jestli děti navštěvují kroužek s ohledem na budoucí profesi, nebo se umění profesně věnovat neplánují. Většina dotazovaných kroužek nenavštěvuje v souvislosti se svým budoucím povoláním. Dalo by se předpokládat, že děti, které se chtějí v budoucnu věnovat uměleckému zaměření na profesní úrovni, dají před zájmovým kroužkem přednost spíše základní umělecké škole. Můžeme se ale domnívat, že v tomto věku ještě převážná většina dětí neví, co chtějí v budoucnu dělat.

S touto otázkou souvisela hypotéza č. 2, která sledovala, zda děti, které se chtějí

v budoucnu věnovat uměleckému zaměření na profesní úrovni, jsou pozitivně motivovány svými rodiči. Zjistili jsme však, že zde neexistuje statistický vztah.

Další otázka byla zaměřena přímo na výtvarné aktivity. Zajímalo nás, co děti na výtvarné tvorbě baví. V rámci výzkumu se ukázalo, že většina dotazovaných u výtvarné tvorby relaxuje, odpočine si a zapomene na problémy. V následující otázce jsme se respondentů ptali, jestli navštěvují ještě další kroužky a případně kolik. Toto mě osobně zajímalo hlavně z důvodu, jestli je výtvarný kroužek jediný, kterému se děti věnují, nebo mají naplánovaných zájmových kroužků více. Udělala jsem si tak představu o tom, kolik mají děti v dnešní době zhruba zájmových aktivit. Následně nás zajímalo, jestli se zdá dětem nabídka dostačující, což mě zajímalo hlavně z důvodu otevření dalších výtvarných kroužků. Z výsledků vyplynulo, že pro všechny respondenty je nabídka dostatečná a žádný kroužek jim nechybí. Je to pozitivní zjištění i co se týče menšího města.

V poslední otázce jsme zjišťovali odpověď na otázku, jestli děti pociťují změnu v motivaci po pandemii covid-19. V rámci výzkumu bylo zjištěno, že 71 % dětí žádnou změnu nepociťuje, což potvrdily i výsledky ze 4. otázky pro pedagogy volného času, kde nás zajímalo jejich stanovisko vůči změnám po pandemii covid-19. Výzkum byl prováděn v dubnu letošního roku, a tak je dobrá zpráva, že se v době výzkumu vše vrátilo do stejného stavu jako před pandemií. V návaznosti na otázky ohledně covid-19 pro pedagogy volného času, jsem měla možnost vést se dvěma pedagogy o této situaci krátkou diskuzi. Na základě jejich vlastních zkušeností jsem se dozvěděla, že ihned po znovuotevření byla výuka jiná než před covidem. Děti zažívaly dlouhou dobu domácí online výuku u obrazovek svých počítačů a chyběla jim interakce s ostatními dětmi. Po znovuotevření zájmových činností byly děti živelné a měly potřebu sociálního kontaktu. V kroužcích si chtěly hodně povídat a měly problém s organizací a určitým řádem či dodržováním pravidel. Obě lektorky však dodaly, že to se po pár měsících srovnalo a v době výzkumu již bylo vše stejné jako před pandemií.

9 Závěr

Volný čas dětí je v dnešní době velice diskutovaným tématem. Mohli bychom si myslet, že v současné době bude problém zájem dětí o nabízené volnočasové aktivity, a to z důvodu trávení volného času převážně u televize, mobilu či počítače. Z našeho průzkumu se však dozvídáme, že tohle není tak úplně pravda. Velké množství dětí ve svém volném čase dochází do zájmových kroužků a vedle výtvarných volnočasových aktivit často navštěvují ještě další zájmové kroužky.

Na základě zkoumaných DDM jsme se mohli přesvědčit, že návštěvnost zájmových kroužků je opravdu velká a těší se velké oblibě. Změna mobility obyvatel má za následek, že většina rodin vlastní osobní automobil, a tak nebývá velkým problémem dostupnost do okolních měst a tím pádem i využití rozmanitých volnočasových aktivit. Z našeho výzkumu vyplývá, že většina dětí navštěvuje více než jeden kroužek. U vybraných DDM je pozitivní jejich otevření veřejnosti a vzájemná komunikace prostřednictvím sociálních sítí. Pořádání víkendových akcí, táborů či nabídka spousty rozličných zájmových kroužků má za následek, že si z nabídky vybere téměř každý a zájemců o to smysluplně trávit svůj volný čas přibývá. Díky těmto činnostem můžeme pozorovat pozitivní vliv na utváření osobnosti a budování vztahů.

Cílem práce bylo analyzovat, jestli je dostatečná nabídka volnočasových výtvarných aktivit ve městech Zlín a Uherský Brod. Záměrem bylo prozkoumat, jaké jsou nabídky zájmových kroužků, a zjistit, jaký je o kroužky v současné době zájem. Zjistili jsme, co děti vede k výběru volnočasových aktivit, jestli jsou ovlivněny rodiči, nebo si kroužky vybírají samy. Zajímalo nás také, co je na výtvarných kroužcích baví.

Důvodem tohoto šetření je mé umělecké zaměření, přičemž jsem na základě této práce mohla nahlédnout do aktuální situace i s ohledem na pandemii covid-19. Předpokládala jsem, že děti po pandemii covid-19 o výtvarné aktivity ztratily zájem. Výzkum však tento předpoklad vyvrátil. Tato práce je tedy přínosem hlavně z důvodu zjištění, že zájem o výtvarné aktivity je velký, a tuto skutečnost mohu využít ve své budoucí profesi.

Seznam použitých zkratk

DDM – Dům dětí a mládeže

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

SVČ – středisko volného času

ZŠ – základní škola

ZUŠ – základní umělecká škola

Seznam obrázků a grafů

Obrázek 1: Graf České školní inspekce <https://www.csicr.cz/>

Obrázek 2: Umístění města na mapě ČR a znak Uherského Brodu <https://www.kurzy.cz/>

Obrázek 3: Logo DDM Uherký Brod, <https://www.ddmub.cz/>

Obrázek 4: Logo DDM Astra, <https://www.ddmastra.cz/>

Graf 1: Pohlaví žáků

Graf 2: Věk žáků

Graf 3: Důvody chození do kroužků

Graf 4: Ovlivnění dětí rodiči při výběru kroužků

Graf 5: Kolik let se děti dané aktivitě věnují

Graf 6: Chtěli by se děti věnovat dané aktivitě profesionálně?

Graf 7: Výtvarné aktivity mě baví, protože:

Graf 8: Kolik dalších kroužků děti navštěvují

Graf 9: Nejčastější zájmové aktivity dětí

Graf 10: Co děti dělají ve volném čase kromě kroužků

Graf 11: Změnila se touha navštěvovat kroužek po pandemii covid-19?

Graf 12: Počet uměleckých kroužků vedených lektory

Seznam tabulek

Tabulka 1 – Pohlaví žáků	47
Tabulka 2 – Věk žáků.....	48
Tabulka 3 – Ot3 – Z jakého důvodu kroužek navštěvuješ? (možnost více odpovědí)	49
Tabulka 4 – Ot4 – Jak moc jsi při výběru kroužků dal/a na rady rodičů?	50
Tabulka 5 – Ot5 – Jak dlouho (kolik let) se dané aktivitě věnuješ?	52
Tabulka 6 – Ot6 – Chtěl/a by ses dané aktivitě věnovat na profesionální úrovni?.....	54
Tabulka 7 – Ot7 – Výtvarné aktivity mě baví, protože: (možnost více odpovědí).....	55
Tabulka 8 – Ot8 – Navštěvuješ ještě další kroužky?	57
Tabulka 9 – Ot9 – Je pro tebe nabídka kroužků v okolí dostačující?.....	59
Tabulka 10 – Ot10 – Co děláš ve svém volném čase, pokud nechodíš na kroužky?.....	60
Tabulka 11 – Ot11 – Změnila se tvá touha navštěvovat kroužek po pandemii covid-19?	62
Tabulka 12 – Změny počtů dětí	64
Tabulka 13 – Kapacita kroužku	65
Tabulka 15 – Profesionální plány podle výběru rodičů	68

Seznam použité literatury a pramenů

CAKIRPALOGLU, Panajotis. *Úvod do psychologie osobnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-4033-1.

DAVIDO, Roseline. 2008. *Kresba jako nástroj poznání dítěte*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-415-1.

DOČKAL, Vladimír. *Zaměřeno na talenty aneb Nadání má každý*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. ISBN 80-7106-840-3

GISPERT, C. *Svět umění: umělci, směry a slohy*. V Praze: Knižní klub, 2002. ISBN 80-242-0853-9

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262.

HANUŠ, Radek a Lenka CHYTILOVÁ. *Zážitkově pedagogické učení*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2009. 192 s. ISBN 978-80-247-2816-2.

HAZUKOVÁ, Helena a Pavel, ŠAMŠULA. *Didaktika výtvarné výchovy 1*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2005. ISBN 8072902377.

HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 978-80-7367-628-5.

HENCKMANN, Wolfhart, LOTTER, Konrad. *Estetický slovník*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. ISBN 80-205-0478-8.

HENDRY, Leo B., Janet SHUCKSMITH, Anthony GLENDINNING a John G. LOVE. *Young people's leisure and lifestyles*. London: Routledge, 1993, viii, 209 s. ISBN 0415043506.

HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

JANIŠ, Kamil. *Úvod do problematiky volného času*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik, Ústav pedagogických a psychologických věd. 2009. ISBN 978-80-7248-530-7.

KARBUSICKÁ, L. *Výtvarná výchova a dítě*. Praha: Ústav pro kulturně výchovnou činnost, 1985. ISBN 59-118-79.

KNOTOVÁ, Dana. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido, 2011. ISBN 978-80-7315-223-9.

KÖNIGOVÁ, Marie. *Tvořivost: techniky a cvičení*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1652-7.

NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace lidského chování*. Praha: Academia, 1996. ISBN 80-200-0592-7

- PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-295-5.
- PETROVÁ, Alexandra. *Tvořivost v teorii a praxi*. Praha: Vodnář, 1999. ISBN 80-86226-05-0
- PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. ISBN 30-7178-772-8.
- PRŮCHA, Jan. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-567-7.
- SCHÄNZEL, Heike a Neil CARR, ed. *Children, families and leisure*. London: Routledge, Taylor & Francis Group, 2017, ix, 250 s. ISBN 978-1-138-30922-7.
- SKUTIL, Martin. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. 256 s. ISBN 978-80-7367-778-7.
- ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-551-6
- ŠICKOVÁ-FABRICI, Jaroslava. *Základy arteterapie*. Rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1043-6.
- ŠIMÍČKOVÁ – ČÍŽKOVÁ, J. *Přehled vývojové psychologie*. 2. nezměn. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0629-2.
- ŠMAHEL, Ivan. *Osobnost a volný čas*. In *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. SPOUSTA, V. et al. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1007-X.
- UŽDIL, J. a E. ŠAŠINKOVÁ. *Výtvarná výchova v předškolním věku*, Státní pedagogické nakladatelství, 1980. ISBN 15-05-11/1.
- VYMĚTAL, Jan. *Lékařská psychologie*. 3., aktualizované vydání. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-740-X.
- NERUŠILOVÁ, Daniela, 2012. *Volnočasové výtvarné aktivity jako východisko hodin výtvarné výchovy u dětí mladšího školního věku*. Brno. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Pedagogická fakulta.
- POSPÍŠILOVÁ, Danuše, 2007. *Estetická výchova ve volném čase*. Zlín. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Fakulta humanitních studií.
- LINHARTOVÁ, Kristýna, 2017. *Působení výtvarné výchovy ve volném čase na osobnost dítěte v předškolním věku*. České Budějovice. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita. Teologická fakulta.
- PAPÁNOVÁ, Michaela, 2021. *Volnočasové výtvarné aktivity a rozvoj kreativity*. České Budějovice. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita. Teologická fakulta.

Příloha č. 1: Dotazník

Milí žáci a žákyně,

jsem studentkou Pedagogické fakulty a prosím vás o vyplnění dotazníku zaměřeného na volný čas. Dotazník je anonymní, proto prosím o pravdivé vyplnění. Zjištěné výsledky použiji ve své diplomové práci. Děkuji za váš čas, který věnujete vyplnění tohoto dotazníku. Správnou odpověď zakroužkuj.

1. Jsem

- a) dívka
- b) chlapec

2. Je mi

.....let

3. Z jakého důvodu kroužek navštěvuješ?

- a) Doma se nudím.
- b) Chci si zkusit něco nového nebo se něčemu novému přiučit.
- d) Chodím tam na doporučení svého kamaráda/kamarádky.
- e) Chodím tam se svým bratrem/sestrou.
- f) Chtějí to po mně rodiče a chodím tam nerad/a.
- g) Chtějí to po mně rodiče a chodím tam rád/a.

4. Jak moc jsi při výběru kroužků, zájmů a mimoškolních aktivit dal/a na rady rodičů?

- a) Ano, poslechl/a jsem je ve všem
- b) Částečně, v něčem ano, v něčem zase ne
- c) Ne, vůbec, kroužky jsem si vybral/a podle sebe (nebo kamarádů)

5. Jak dlouho (kolik let) výtvarné kroužky navštěvuješ?

6. Chtěl/a by ses dané aktivitě věnovat v budoucnu na profesionální úrovni?

- a) Ano
- b) Ne

7. Výtvarné aktivity mě baví protože...

- a) Relaxuji, odpočinu si
- b) Zapomenu na problémy
- c) Ničím mě nenaplnují
- d) Můžu výsledky své práce ukázat přátelům a rodině a mám z toho radost
- e) Mám pocit štěstí, že jsem něco vytvořil/a
- f) Jiný důvod, jmenuj:.....

8. Navštěvuješ ještě další kroužky? Pokud ano jmenuj:

.....

9. Je podle tebe nabídka kroužků v okolí dostatečná?

- a) Ano
- b) Ne, chybí mi (napiš jaké kroužky).....

10. Co děláš ve svém volném čase, pokud zrovna nechodíš na kroužky? (Lze vybrat více odpovědí.)

- a) Čtu si.
- b) Dívám se na televizi.
- c) Hraji si na počítači / tabletu / mobilu.
- d) Chodím do kina nebo do divadla.
- e) Chodím ven s kamarády / kamarádkami.
- f) Chodím ven sám/a, nebo se sourozenci.
- g) Poslouchám hudbu.
- h) Sportuji.
- i) Sleduji videa na YouTube.
- j) Trávím čas na sociálních sítích (Facebooku, Instagramu apod.).
- k) Něco jiného (napiš co)

11. Změnila se tvá touha navštěvovat kroužek po pandemii covid-19?

- a) Ano změnila. Do kroužku se mi chodit nechtělo
- b) Ano změnila. Do kroužku se mi chtělo chodit ještě více
- c) Ne, nic se nezměnilo.

Příloha č.2: Dotazník 2

Dotazník pro lektory:

- 1. Kolik umělecky zaměřených kroužků vedete?.....**
- 2. Ubývá či přibývá podle vašeho mínění zájem dětí o váš kroužek?**
 - a. ubývá, důvod.....
 - b. přibývá, důvod.....
 - c. jiné.....
- 3. Máte plnou kapacitu dětí v kroužku?**
 - a. Ano, většinu je kroužek plný
 - b. Ne, většinou se kapacita nezaplňuje
- 4. Proměnila se po pandemii nějak výuka kroužku?**
 - a. Ano, jak:
 - b. Ne.

Anotace

Jméno a příjmení:	BcA. Helena Kolníková
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	doc. Mgr. Štefan Chudý, Ph.D.
Rok obhajoby:	2022

Název práce:	Výtvarné volnočasové aktivity dětí v současné době
Název v angličtině:	Children's art leisure activities in the recent time
Anotace práce:	Diplomová práce je zaměřena na výtvarné volnočasové aktivity dětí v dnešní době. V teoretické části jsou vymezeny související pojmy, výtvarné umění a výtvarné kroužky ve vybraných městech. Je zde popsán vliv pandemie covid-19 na výtvarné aktivity. V praktické části je popsána příprava, realizace, metody, výzkumný nástroj a cíl, který má zjistit, jaký je o výtvarné aktivity zájem, jestli je nabídka dostatečná a důvody zájmu dětí o výtvarné kroužky. Výsledky výzkumu jsou uvedeny v závěru práce.
Klíčová slova:	volný čas, volnočasové aktivity, řízení volnočasových aktivit, výtvarné aktivity, výtvarný kroužek, zájmový kroužek
Anotace v angličtině:	The diploma thesis is focused on Children's art leisure activities in the recent time. In the theoretical portion, the thesis defines the relevant terms, fine arts and art courses in chosen cities. There is also described the impact of the covid-19 on art leisure activities. The practical part covers the preparation, implementation, methods, research tool and goal, which is to determine what is the interest in art activity, whether the offer is sufficient and the reasons for children's interest in art courses. The conclusion of thesis shows results of research.
Klíčová slova v angličtině:	leisure activities, free time activities, leisure activities, management, art activities, art course, hobby group
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Dotazník Příloha č. 2: Dotazník
Rozsah práce:	78
Jazyk práce:	čeština